

HOVRÄTTEN FÖR
ÖVRE NORRLAND

DOM
2010-06-28
Umeå

Mål nr
B 95-10

rotel 1

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Luleå tingsrätts dom den 4 januari 2010 i mål nr B 2393-09, se bilaga A

PARTER (antal tilltalade 1)

Åklagare (klagande och motpart)

Kammaråklagaren Karin Hansson
Åklagarkammaren i Luleå

Målsägande

1. Anne-Marie Stenberg (**klagande anslutningsvis och motpart**)
c/o målsägandebiträdet

2. Jonas Stenberg (**klagande anslutningsvis och motpart**)
c/o målsägandebiträdet

Ombud och målsägandebiträde för 1-2: Advokaten Niklas Lundgren
Box 112
971 04 Luleå

3. Agne Stenberg (**klagande och motpart**)
c/o målsägandebiträdet

4. Moa Stenberg (**klagande och motpart**)
c/o målsägandebiträdet

Ombud och målsägandebiträde för 3-4: Advokaten Jenny Nordlund
Box 136
971 04

Tilltalad (klagande och motpart)

Martin Hensvold, 720531-8517
Frihetsberövande: Häktad
Smedsbyvägen 507
975 98 Luleå

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten Thomas Bodström
Box 3431
103 68 Stockholm

SAKEN

Mord m.m.

Dok.Id 42675

Postadress
Box 384
901 08 Umeå

Besöksadress
Storgatan 39

Telefon
090-17 20 00
E-post: hovratten.ovrenorrland@dom.se

Telefax
090-13 88 50

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-12:00
13:00-15:00

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ändrar tingsrättens dom i ansvarsdelen på så sätt att påföljden bestäms till fängelse 12 år.
2. Hovrätten fastställer tingsrättens dom beträffande skadestånd till Agne Stenberg och Moa Stenberg.
3. Beslagen ska bestå.
4. Martin Hensvold ska stanna kvar i häkte till dess att fängelsestraffet får verkställas.
5. Hovrätten förordnar följande i fråga om sekretess.
 - a) Hovrätten upphäver tingsrättens sekretessförordnande såvitt avser uppgifter i läkarintyget enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. (tingsrättens aktbil. 28).
 - b) Hovrätten fastställer tingsrättens sekretessförordnande såvitt gäller uppgifter i den rättspsykiatriska undersökningen (tingsrättens aktbil. 82), med undantag för uppgifter som har tagits in i hovrättens dom. Beträffande uppgifter som tagits in i hovrättens dom ska tingsrättens sekretessförordnande således inte längre gälla.
 - c) Hovrätten förordnar att sekretessbestämmelsen i 35 kap. 13 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska – i den mån uppgifterna inte har tagits in i hovrättens dom – fortsätta att vara tillämplig på uppgifter som lagts fram inom stängda dörrar vid huvudförhandling i hovrätten och som återfinns i dels yttrande från Anders Forsman till Rättsliga rådet vid Socialstyrelsen (hovrättens aktbil. 56), dels yttrande 2010-06-08 från Per-Axel Karlsson (hovrättens aktbil. 71), dels ljudupptagningar av förhör i hovrätten med Anders Forsman och Per-Axel Karlsson.

6. Thomas Bodström tillerkänns för försvaret av Martin Hensvold i hovrätten ersättning av allmänna medel med 218 514 kr, varav 99 792 kr för arbete, 38 640 kr för tidsspillan, 36 379 kr för utlägg och 43 703 kr för mervärdesskatt.
 7. Jenny Nordlund tillerkänns för sitt uppdrag som målsägandebiträde åt Agne Stenberg och Moa Stenberg i hovrätten ersättning av allmänna medel med sammanlagt 57 409 kr, varav 45 927 kr för arbete och 11 482 kr för mervärdesskatt. Av ersättningen hänför sig hälften till Agne Stenberg och hälften till Moa Stenberg.
 8. För uppdraget som målsägandebiträde åt Anne-Marie Stenberg och Jonas Stenberg i hovrätten tillerkänns Niklas Lundgren, som i samband med förhandling i februari 2010 satt advokaten Håkan Kjellgren i sitt ställe, ersättning av allmänna medel med sammanlagt 70 266 kr, varav 28 463 kr avser för hans eget arbete, 20 412 kr Håkan Kjellgrens arbete, 6 240 kr tidsspillan för Håkan Kjellgren, 1 098 kr Håkan Kjellgrens utlägg samt 14 053 kr mervärdesskatt. Av beloppet för mervärdesskatt avser 7 116 kr Niklas Lundgrens arbete, medan 6 937 kr avser Håkan Kjellgrens arbete, tidsspillan och utlägg. – Av ersättningen under förevarande punkt hänför sig hälften till Anne-Marie Stenberg och hälften till Jonas Stenberg.
 9. Kostnaderna under punkterna 6, 7 och 8 ska stanna på staten.
 10. Hovrätten ogillar Martin Hensvolds yrkande om ersättning av allmänna medel för rättegångskostnader i hovrätten avseende skriftligt yttrande från privat sakkunnig.
-

YRKANDEN M.M. I HOVRÄTTEN

Åklagaren har yrkat att hovrätten dömer Martin Hensvold till fängelse på livstid eller i vart fall till ett längre fängelsestraff än det som tingsrätten utmätt.

Anne-Marie Stenberg och Jonas Stenberg, vilka även i hovrätten biträtt åtalet, har framställt samma yrkande om ändring av tingsrättens dom som åklagaren.

Agne Stenberg och Moa Stenberg, vilka även i hovrätten biträtt åtalet, har yrkat att skadeståndet till envar av dem bestäms till 100 000 kr eller i vart fall till ett högre belopp än det som tingsrätten dömt ut, jämte ränta enligt den i tingsrättens dom angivna grunden.

Martin Hensvold har yrkat att han inte döms för mord utan för dråp. Han har också, oavsett om det yrkandet bifalls eller inte, yrkat att påföljden bestäms till rättspsykiatrisk vård. På fråga har han förklarat att han inte har någon erinran mot att påföljden rättspsykiatrisk vård förenas med särskild utskrivningsprövning.

Part har bestritt motparts ändringsyrkande.

Martin Hensvold har, i händelse av en för honom förmånlig utgång i hovrätten, yrkat ersättning av allmänna medel för rättegångskostnader i hovrätten med 3 000 kr avseende skriftligt yttrande från nedannämnde Bahman Memarzadeh.

UTREDNINGEN M.M. I HOVRÄTTEN**Handläggning m.m. i ett första skede**

Martin Hensvold gjorde i skrivelsen med överklagande gällande att gärningen hade begåtts under inflytande av en allvarlig psykisk störning och att han, även om så inte var fallet, borde dömas till rättspsykiatrisk vård. Han vände sig mot det rättspsykiatriska utlåtandet med expeditionsdatum den 16 december 2009 i vilket överläkaren och specialisten i allmän- och rättspsykiatri Malin Hamrén såsom ansvarig undersökningsläkare gjort bedömningen att han visserligen vid undersökningen led av en allvarlig psykisk störning men att han inte hade begått den åtalade gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning. I samband med att Martin Hensvold

överklagade tingsrättens dom ingav han ett skriftligt yttrande av den 18 januari 2010 från överläkaren och specialisten i allmänpsykiatri Bahman Memarzadeh. I yttrandet riktades kritik mot den rättspsykiatriska undersökningen. Inför huvudförhandling åberopade Martin Hensvold som bevisning bl.a. detta yttrande samt förhör med Bahman Memarzadeh och med sin behandlande läkare sedan den 22 oktober 2009, chefsöverläkaren Per-Axel Karlsson.

Hovrätten hade huvudförhandling den 23 och den 24 februari 2010. Förhör hölls då inom stängda dörrar med Bahman Memarzadeh och Per-Axel Karlsson. Förhören spelades in med ljud.

Under den andra förhandlingsdagen beslutade hovrätten att inhämta yttrande från Rättsliga rådet vid Socialstyrelsen över den rättspsykiatriska utredningen.

Socialstyrelsen, genom Rättsliga rådet, inhämtade yttrande från styrelsens vetenskapliga råd i rättspsykiatri, professorn Anders Forsman, Rättspsykiatriska avdelningen i Göteborg. Dennes yttrande inkom till Rättsliga rådet den 1 juni 2010. Yttrande från Socialstyrelsen genom Rättsliga rådet är daterat den 1 juni 2010. Enligt yttrandet ansluter sig Socialstyrelsen till de bedömningar och de slutsatser som kommer till uttryck i Anders Forsmans yttrande. Båda yttrandena inkom till hovrätten den 3 juni 2010.

På grund av tidsutdräkten sedan huvudförhandlingen i februari 2010 har hovrätten hållit ny huvudförhandling i målet.

Huvudförhandlingen i juni 2010

Vilken utredning som lagts fram

Vid huvudförhandling som hållits den 14 och den 16 juni 2010 har följande utredning lagts fram.

Åklagaren har angående gärningen åberopat huvudsakligen samma icke muntliga bevisning som vid tingsrätten (se i tingsrättens dom s. 12 mot slutet – s. 13 mot slutet). På åklagarens begäran har även spelats upp det s.k. vallningsförhöret med Martin

Hensvold. Förhöret är knappt en timme långt och innebär en rekonstruktion av händelsen varunder frågor ställs till Martin Hensvold.

Förhör som hållits vid tingsrätten och som i hovrätten åberopats av någon part har lagts fram i hovrätten genom uppspelning av tingsrättens upptagningar. Det gäller dels ljud- och bildupptagningar av förhören med Anne-Marie Stenberg, Martin Hensvold, Malin Bentzer, Eilif Hensvold, Ulla Hensvold, Magnus Nilsson Wälma, Ann-Helen Thurström och Annelie Axwalter Engman, dels ljudupptagningar av förhören med Susan Sprogö-Jakobsen och Göran Nordmark.

Uppgifter har redovisats från läkarintyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Intyget har expeditionsdatum den 11 september 2009 och är avgivet av överläkaren och specialisten i allmänpsykiatri Khristina Smedh. Vidare har redovisats uppgifter från den tidigare nämnda rättspsykiatriska undersökningen. Härtill kommer det av Martin Hensvold åberopade förut nämnda yttrandet från Bahman Memarzadeh. På Martin Hensvolds begäran har också, genom avlyssning med s.k. hänvisning, lagts fram ljudupptagningarna från de förhör med Bahman Memarzadeh och Per-Axel Karlsson som hölls vid hovrättens huvudförhandlings-tillfälle i februari 2010. Martin Hensvold har även åberopat ett den 8 juni 2010 daterat skriftligt yttrande av Per-Axel Karlsson om aktuellt hälsotillstånd.

Förut nämnt yttrande från Rättsliga rådet har redovisats, liksom det yttrande från Anders Forsman som rådet refererat till.

På åklagarens begäran har sakkunnigförhör hållits med Malin Hamrén, medan Anders Forsman hörts som sakkunnig på Martin Hensvolds begäran.

Uppgifter från Bahman Memarzadeh

Av Bahman Memarzadehs skriftliga yttrande framgår sammanfattningsvis följande. Han är specialist i allmänpsykiatri och överläkare vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. På uppdrag av Martin Hensvolds familj har han granskat den rättspsykiatriska utredningen och han har funnit en del brister i den. I utredningen står att utredarna har använt ett visst diagnostiskt system, men de har inte använt de vedertagna diagnostiska verktyg som hör till systemet. Om man inte använder sig av dessa verktyg är det svårt

att få en hög diagnostisk säkerhet. – Han delar utredarnas bedömning att Martin Hensvold lider av en bipolär affektiv sjukdom, typ II, vilket innebär att patienten har minst en hypoman episod, minst fyra dagar, och minst en depressiv episod. Det är fastställt att Martin Hensvold har uppvisat både sjukdomstecken tillhörande depressiva episoder och sjukdomstecken tillhörande ”hypomana” episoder. Det är också fastslaget att han har haft betydande psykotiska symtom. Beskrivningen angående Martin Hensvold vid gärningstillfället stämmer överens med ett hypomant tillstånd. Han vill hävda att Martin Hensvold inte har haft en välfungerande behandling för sin bipolära sjukdom vid gärningstillfället. Det faktum att Martin Hensvold själv inte har kunnat inse att han mådde dåligt vid gärningstillfället avskriver inte sannolikheten för att han har befunnit sig i ett allvarligt psykiskt tillstånd vid tillfället. Det är snarare så att personer i ett hypomant tillstånd är oförmögna att beskriva sin inre värld och kan svara på ställda frågor med att de har mått bra. Hans bedömning är att Martin Hensvold inte klarar av att avtjäna ett fängelsestraff med enbart korta psykiatriska vårdinsatser, utan Martin Hensvold behöver psykiatrisk vård.

Bahman Memarzadeh har vid förhöret i hovrätten i februari 2010 tillagt bl.a. följande. Han har erfarenhet av behandling av patienter som dömts till rättspsykiatrisk vård sedan år 2004. Han har utfärdat ett antal s.k. § 7-intyg, men han har inte varit teamledare vid någon rättspsykiatrisk utredning. – Om en utredare inte använder sig av de rätta verktygen är det svårt att få överblick över förloppet av en sjukdom. I det här fallet har rätt diagnos ställts. Vid ett hypomant tillstånd har den sjuke obegränsad energi och orubbligt välmående men har lätt att bli distraherad och saknar förmåga till reflektion över egna handlingar. Det kan vara svårt att upptäcka några uppenbara psykotiska inslag, men personen kan ändå ha svårt att tolka verkligheten. En person kan vara i ett hypomant tillstånd även om anhöriga inte upptäcker några symtom. Det är inte säkert att de anhöriga är tillräckligt känsliga, särskilt om det är första eller andra gången personen insjuknar.

Uppgifter från Per-Axel Karlsson

Vid förhöret i hovrätten i februari 2010 har Per-Axel Karlsson uppgett sammanfattningsvis följande. Han har stor erfarenhet av att arbeta praktiskt med patienter med

sådan problematik som den Martin Hensvold har, men han har inte gjort rättspsykiatriska utredningar. Under första delen av vårdtiden hade Martin Hensvold ett klart avvikande beteende på det sättet att han log och sade att allt var bra, trots att man förstod att så egentligen inte var fallet. Beteendet har under en del av tiden varit på psykosnivå. Martin Hensvold fick medicin för det, men han svarade inte på behandlingen. Han har fått uppgifter om historik från Martin Hensvolds syster men har inte sett journal eller andra papper. Dock har han tagit del av § 7-intyg och rättspsykiatrisk undersökning. Man kan av historiken dra slutsatsen att Martin Hensvold har en manodepressiv sjukdom. Han skulle utifrån sin erfarenhet säga att Martin Hensvold kan ha varit med om blandepisoder. En blandepisod är en tidrymd då man har både uppvarvning och depression. Det kan skifta väldigt snabbt från djupa depressionsymtom till maniska symtom. Han har sett patienter med växlingar 5-6 gånger per dag. Det vanliga är dock att det skiftar från morgon till kväll. En blandepisod är en kortare period i sjukdomen. Det vanligaste är att det rör sig om dagar, upp till drygt en vecka, för det mesta dagar. Sedan brukar sjukdomen övergå i antingen en manisk eller en depressiv fas. Patienter anses vid blandepisoder vara en högriskgrupp; de kan då utföra irrationella handlingar mot både sig själva och omgivningen. Det kan också finnas symptomfria skov, men han anser att den sjukdom Martin Hensvold har tillhör gruppen allvarlig psykisk sjukdom, oavsett om det finns symtom eller ej. Utifrån den sjukdomsbild och den historik som finns tror han att gärningen måste ha en koppling till sjukdomen. Denna är livslång men behandlingsbar. Han tror att det i Martin Hensvolds fall blir nödvändigt med en längre tids slutna vård, kanske upp till flera år, innan vården kan övergå till mer öppna former.

I yttrandet av den 8 juni 2010 har Per-Axel Karlsson beskrivit Martin Hensvolds sjukdomshistoria och den behandling Martin Hensvold fått. Han har sammanfattningsvis anfört följande. På det hela taget sammanfaller hans och personalens bedömning att Martin Hensvold blivit sämre. Att detta skedde i samband med medicinutsättning för andra gången talar mycket starkt för att det finns en underliggande psykisk störning, som han anser vara allvarlig till sin art. Martin Hensvold lider med mycket stor sannolikhet av bipolär affektiv sjukdom. Om man ska resonera diagnostiskt utifrån den äldsta psykiatriska kunskapsgrunden, hör bipolär affektiv

sjukdom till de sjukdomar som starkast förändrar personligheten. Det finns förut-sättningar att anse att Martin Hensvold sedan en längre tid tillbaka lider av bipolär affektiv sjukdom, att han har effekt av behandling och att han försämras när behandlingen uteblir.

Uppgifter från Malin Hamrén

Malin Hamrén har vid förhöret i hovrätten uppgett följande. Hon har genomfört omkring 70 rättspsykiatriska utredningar och hon har biträtt vid ytterligare ett antal. En rättspsykiatrisk utredning består av fyra delutredningar, nämligen en avdelningsobservation, en läkarbedömning, en psykiatrisk utredning och en social utredning. Normalt har man fyra veckor på sig att genomföra utredningen. I Martin Hensvolds fall ansökte man om förlängning av tiden vid två tillfällen, första gången med en vecka och andra gången med sex dagar. Orsaken till detta var att man inte hade tillgång till tillräckligt med material. Bl.a. väntade man på förundersökningen. Hon vet inte hur länge Martin Hensvold faktiskt vistades på avdelningen, men hon bedömer att det var minst fyra veckor, vilket är längre tid än normalt. Hon har genom åklagarens försorg tagit del av den kritik som riktats mot utredningen från Bahman Memarzadeh. Utredningen har gjorts enligt vedertagna metoder och det var inte svårt att ställa diagnosen i detta fall. De instrument som Bahman Memarzadeh efterfrågat tillför då inte något. Hon har dock använt sig av dem i samtalen med Martin Hensvold, även om det inte har omnämnts i utlåtandet. – Hon står fast vid den bedömning som framgår av utlåtandet. Det innebär att hon anser att Martin Hensvold lider av en kronisk sjukdom med belägg av sjukdomen från i vart fall år 2003. Han har hela tiden därefter uppfyllt kriterierna för den kroniska sjukdomen. Det har framkommit att han har haft vissa svängningar, men det är oklart om dessa beror på sjukdom eller är en del av personligheten. När man gjort bedömningen av Martin Hensvolds tillstånd vid tiden för gärningen har man vägt samman de uppgifter man haft. Det är fullt möjligt att det fanns vissa symptom, men förhållandevis långt från vad som betraktas som en allvarlig psykisk störning i lagens mening. Övervägande skäl talar för att Martin Hensvold inte hade en allvarlig psykisk störning vid gärningstillfället. Det går aldrig att utesluta att en person har haft ett s.k. mikropsykotiskt tillstånd, men i Martin Hensvolds fall är det

inte sannolikt. Martin Hensvold kommer inte att bli fri från sin sjukdom, men det aktuella tillståndet behöver sannolikt inte bli långvarigt.

Uppgifter från Anders Forsman

Det yttrande som Anders Forsman lämnat till Rättsliga rådet och som rådet relaterat till mynnar ut i följande slutsatser. Martin Hensvold har begått de åtalade gärningarna under påverkan av en psykisk störning som är allvarlig till sin art men där grad av störning i gärningsögonblicket ter sig oklar. Martin Hensvold lider av en psykisk störning som är allvarlig till sin art och till sin grad (instabilt tillstånd). Martin Hensvold har till följd av sitt psykiska tillstånd och sina förhållanden i övrigt behov av psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång. Till följd av den psykiska störningen finns risk för återfall i allvarlig brottslighet om den förblir obehandlad. Tolkningen av de något oklara medicinska förutsättningarna för att överlämna Martin Hensvold till rättspsykiatrisk vård (30 kap. 6 § och 31 kap. 3 § brottsbalken) bör göras av hovrätten med hänsyn till att få fall av liknande slag föreligger efter lagändringen år 2008.

I Anders Forsmans yttrande anförs närmare bl.a. följande. Diagnosen Bipolär II, en allvarlig psykisk störning till sin art, var aktuell i vart fall sedan år 2003 och således vid såväl gärningstillfället som tiden för de olika rättspsykiatriska bedömningarna. Under den rättspsykiatriska utredningen framkom på EEG förändringar frontotemporalt (i pann- och tinninglob) på höger sida. Magnetrontgen av hjärna påvisade smärre ärrbildning på motsvarande plats. Fynden är förenliga med ett par forskargrupperns observation att män som dömts för mycket allvarliga våldsbrott som mord och dråp har ökad frekvens av nedsatt blodflöde eller andra förändringar frontalt och temporalt med dominans för höger sida. Man kan inte utesluta att Martin Hensvold vid gärningsögonblicket befann sig i ett ”mikropsykotiskt” tillstånd eller hade en dissociativ reaktion som förhindrade honom att anpassa sitt handlande på ett adekvat sätt, oavsett grad av insikt omedelbart före brottet. Tolkningen är förenlig med påvisade funktionella och anatomiska förändringar i hjärnan frontotemporalt liksom med såväl grunddiagnosen som tidigare beteende vid psykosocial stress. Han kan inte utesluta men heller inte bevisa förekomst av en kortvarig allvarlig störning till sin grad vid

gärningstillfället. Martin Hensvold var akut psykotisk vid tiden för den rättspsykiatriska utredningen men inte längre vid hans bedömning, vilket kan tillskrivas adekvat behandling. Tveklöst föreligger dock ett behov av fortsatt psykiatrisk vård på institution förenad med frihetsberövande och annat tvång. Psykosen kan ännu inte anses vara stabilt utläkt, och Martin Hensvold befinner sig alltså i en akut kris med stort behov av terapeutiskt stöd. Det eventuella ”mikropsykotiska” förvirrings-tillståndet var kortvarigt, och brottet har ett högt straffvärde. Fängelse är därför en möjlig påföljd. Men det är ingen tvekan om att överlämnade till rättspsykiatrisk vård vore den bästa påföljden sett ur ett strikt psykiatriskt perspektiv.

Vid förhöret i hovrätten har Anders Forsman tillagt bl.a. följande. Han gjorde sin undersökning och skrev sitt yttrande under tidspress och han är glad över att han genom förhöret har fått möjlighet att förtydliga yttrandet i vissa avseenden. Idag, sedan han reflekterat över sitt yttrande, är han mer övertygad om att Martin Hensvold led av en allvarlig psykisk störning till såväl art som grad vid gärningstillfället än han var när han skrev yttrandet. Man kan se ett tydligt förlopp i Martin Hensvolds psykiska sjukdomsutveckling där år 2003 blir en vattendelare då alla blir varse att det handlar om en allvarlig psykisk sjukdom som Martin Hensvold inte längre har kontroll på. Det är möjligt att Martin Hensvold haft ett s.k. mixed state, där det finns en blandning av agitation och depressiva tankar. Sjukdomen kan vara aktiv, även om man i ett givet kortvarigt ögonblick inte ser symtom. Den får oftast en utveckling från enstaka i tiden begränsade skov med helt symtomfria intervaller. Med tiden får man en utveckling som ibland kan kallas ett mixed state, i två bemärkelser. Dels är varje enskilt sjukdomsskov inte lika tydligt maniskt eller depressivt utan har ofta en blandning av maniska och depressiva symtom. Det är ett tillstånd som är farligt eftersom man har en hög aktivitetsnivå och hög beslutsamhet, samtidigt som man har förlorat delar av sitt omdöme. Dels ser man mellan skoven att patienten inte är helt besvärsfri och kan ha kvar en del vanföreställningar och bristande sjukdomsinsikt, är mer lättprovocerad och har sänkt impulskontroll. Patientens tillstånd kan variera minut för minut och timme för timme. Ena stunden kan han vara förvirrad, psykotisk och ha vanföreställningar för att nästa stund vara ganska samlad. Den här bilden av sjukdomen är nog relevant när det gäller Martin Hensvold. Ur rättspsykiatrisk synpunkt blir det mer grannliga att

avgöra vad som gäller mellan skoven när sjukdomen hållit på några år. Martin Hensvold har även en hjärnförändring, vilket kan öka sannolikheten för att få ett mixed state. Om man väger in detta talar allt för att Martin Hensvold haft en allvarlig psykisk störning till både art och grad även vid gärningstillfället. För att kunna utesluta ett sådant tillstånd vid gärningstillfället måste man ha varit på plats. – Det underlag han har haft för sin bedömning av den tidigare sjukdomshistorien är vissa sjukdoms-anteckningar och samtal med Martin Hensvold och dennes far. Han har också haft tillgång till de uppgifter om sjukdomshistorien som finns i den rättspsykiatriska utredningen. Martin Hensvold har tidigare inte behandlats av någon specialist på psykiska sjukdomar. Denne har vistats på avdelningen i Göteborg mellan den 20 och den 25 maj 2010, och under den tiden hade han ett samtal med honom som pågick 4-5 timmar. I Göteborg var Martin Hensvold sammanhållen och kunde berätta om händelsen. – Han har tittat på delar av rekonstruktionsfilmen. – Graden av insikt är en väldigt svårbedömd fråga. Martin Hensvold har själv sagt att han måste ha förstått vad han gjorde. Dennes minnesbild är utraderad, men det ser man inte sällan även hos personer som inte har en allvarlig psykisk störning. – Han har inte med Rättsliga rådet kommunicerat den preciserade rättsliga bedömning som han har redovisat vid förhöret.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL**Psykiskt tillstånd m.m.**

Martin Hensvold har inte bestritt att han, uppsåtligen, dödat Frida Stenberg men han har gjort gällande att han begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Han hävdar alltså att han inte endast numera lider av utan också vid gärningstillfället led av en allvarlig psykisk störning och att det är under påverkan av denna som han begått gärningen.

Uttrycket allvarlig psykisk störning används i 30 kap. 6 § och 31 kap. 3 § brottsbalken. Det används också i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV).

Psykisk störning är ett samlingsbegrepp för alla slags psykiska sjukdomar och andra psykiska avvikelser. Kvalificeringen allvarlig psykisk störning i den straffrättsliga regleringen är tänkt att ha en innebörd som stämmer överens med innebörden i den administrativa vårdlagstiftningen.

Allmänt kan – närmast utifrån vårdlagstiftningsperspektivet och med ledning av lagförarbeten – sägas följande om begreppet allvarlig psykisk störning. Begreppet ska ses mot bakgrund av uppfattningen att det är såväl biologiska som sociala och psykologiska faktorer som brukar samverka till uppkomsten av psykiska störningar och behovet av vård. En bedömning av om en störning är allvarlig ska ske utifrån både störningens art och dess grad. Med art avses typen av störning och med grad omfattningen av det ingrepp i personligheten som störningen förorsakar. I samband med den prövningen måste hänsyn tas till växlingar i tillståndet och risken för återfall om behandlingen avbryts för tidigt. Den psykiska störningen är av allvarlig art så länge påtaglig risk föreligger för att de psykiska symtomen återkommer, om behandlingsinsatserna avbryts. Till allvarlig psykisk störning räknas i första hand tillstånd av psykotisk karaktär, definierat som tillstånd med störd realitetsvärdering och med symtom av typen vanföreställningar, hallucinationer och förvirring. Till allvarlig psykisk störning räknas också bl.a. svåra depressioner med självmordstankar och t.ex.

krisreaktioner som medför en så uttalad påverkan på den psykiska funktionsnivån att de är av psykotisk art. Vid vissa psykiska störningar såsom depressioner får störningens grad större betydelse än vid andra när det gäller bedömningen om det är fråga om en allvarlig psykisk störning. En sammanvägning får göras i varje särskilt fall av störningens art och de symtom och yttringar i övrigt som belyser graden av störningen.

I 30 kap. 6 § brottsbalken finns bl.a. följande två regler som är grundläggande. Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning ska i första hand dömas till en annan påföljd än fängelse. Rätten får inte döma till fängelse, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt.

Nämnda regler kan uppfattas som uttryck för tanken att ingen – även om han handlat med det uppsåt som krävs för en fällande dom – ska dömas till fängelse för en gärning som han inte alls kunde ”rå för”, men att annars ett brott kan begås under påverkan av allvarlig psykisk störning utan att absolut fängelseförbud råder.

Med ledning av lagförarbeten kan om den andra av de två nämnda reglerna i 30 kap. 6 § brottsbalken allmänt sägas följande, som även belyser den mening i vilken begreppet allvarlig psykisk störning används i hela paragrafen. För att den tilltalade ska anses ha saknat förmåga att inse gärningens innebörd krävs att han i avsevärd grad har brustit i sin bedömning av och föreställning om den situation i vilken gärningen begåtts. Det rör sig om fall när den tilltalade inte har kunnat bedöma sin gärning och relatera den till dess faktiska socio-kulturella sammanhang, dvs. när han befunnit sig i en annan verklighet. Exempel på detta är situationer där den tilltalade till följd av en akut psykos eller motsvarande tillstånd har haft en bristande realitetsvärdering av typen vanföreställning eller konfusion (förvirring eller medvetandegrumling) som varit avgörande för hans eller hennes förståelse av gärningen. Domstolen ska alltså pröva om den tilltalade i någon rimlig grad har haft förmåga att förstå innebörden av sitt handlande. Även om den tilltalade har insett gärningens innebörd, kan han till följd av den allvarliga psykiska störningen ha saknat förmåga att anpassa sitt handlande efter denna insikt. Den tilltalade har då visserligen bedömt och värderat verkligheten på ett

riktigt sätt men har till följd av sitt tillstånd saknat förmåga till kontroll över sitt handlande. Detta kan vara fallet om han lider av schizofreni och har påverkats av tvingande röster, s.k. imperativa hallucinationer. Även vissa tillstånd med starka inslag av tvångsmässighet kan innebära att förmåga att anpassa handlandet har saknats.

I Martin Hensvolds fall föreligger betydande svårigheter att bedöma om hans gärning begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Däremot anser sig hovrätten med stöd av i det hänseendet entydigt utredningsmaterial kunna fastslå att Martin Hensvold för närvarande lider av en allvarlig psykisk störning. Det senare kan i och för sig vara en indikation på det förra. Till bilden hör emellertid att det, oavsett hur det förhållit sig med det psykiska tillståndet i gärningsögonblicket, kan te sig naturligt att efter en sådan gärning inte endast komma i chockartat tillstånd i direkt anslutning till händelsen utan också få långa efterföljande starka reaktioner med dåligt hälsotillstånd. Något som också hör till bilden är att Martin Hensvold före händelsen levtt ett normalt liv.

I den rättspsykiatriska utredningen har uppgetts att Martin Hensvold år 2003 drabbades av depression, som han genom vårdcentralen behandlades för med antidepressiva läkemedel utan säker effekt. I samma utredning har noterats att han därefter hade en period av uppvarvning då han vandrade långa sträckor, satt uppe på nätterna, förberedde affärer och var mer pratsam än vanligt men inte visade något direkt bristande omdöme. Vidare har i utredningen antecknats att Martin Hensvold sedan inte företett några tecken på vare sig uppvarvning eller depressivitet före den aktuella gärningen, även om hans föräldrar uppgett att han möjligen uppvisade vissa tecken på psykisk instabilitet några veckor dessförinnan. I Anders Forsmans yttrande sägs att Martin Hensvold, efter den depressiva perioden år 2003, glidit över i ett hypomant tillstånd med uppvarvning och sjukligt förhöjd livskänsla, tappat omdömet och arbetat nästan dygnet runt. Anders Forsman har också beskrivit sjukdomshistorien på det sättet att Martin Hensvold redan före den manodepressiva cykeln år 2003 hade haft växlingar i sinnesstämningen, att dessa efter år 2003 varit mer uttalade och stört hans förmåga till

effektivt arbete samt att han visat prov på såväl omdömesbrister som impulskontrollstörningar. Noteras kan att det material Anders Forsman och Malin Hamrén haft när det gäller Martin Hensvolds tidigare sjukdomshistoria främst är uppgifter som lämnats i samband med de aktuella utredningarna av Martin Hensvold själv och dennes anhöriga och att övrigt material som finns är journalanteckningar från den vårdcentral Martin Hensvold vände sig till under sjukdomsperioden 2003-2004.

Vid den undersökning som utmynnade i § 7-intyget med expeditionsdatum den 11 september 2009 framkom inga psykotiska symtom och den undersökande läkaren, specialist i allmänpsykiatri, ansåg att ingenting talade för att han skulle ha begått gärningen under inverkan av en allvarlig psykisk störning. Det kan noteras att den undersökande läkaren inte heller har redovisat iakttagelser som skulle tyda på en psykisk störning över huvud taget, t.ex. en manodepressiv sjukdom.

Efter § 7-utredningen försämrades Martin Hensvolds psykiska tillstånd. Han överfördes till Öjebyn för vård den 22 oktober 2009, och den vården pågår fortfarande.

Vid den rättspsykiatriska undersökningen, som utfördes under i vart fall fyra veckor inom perioden den 5 november – den 16 december 2009, fick Martin Hensvold diagnosen bipolärt syndrom typ II. I utlåtandet sägs att Martin Hensvold under tiden för undersökningen hade en djup depressivitet med psykotiska symptom som uppfyller kriterierna för en allvarlig psykisk störning. I utredningen anges att Martin Hensvold under utredningstiden blir alltmer frånvarande, depressiv och splittrad med tydlig svarslatens, att han har depressiva föreställningar där han är övertygad om att han sagt eller gjort felaktiga saker samt att dessa föreställningar blir alltmer verklighetsfrämmande och tidvis uppfattas som depressivt färgade vanföreställningar.

Anders Forsman och Per-Axel Karlsson har båda förklarat att de anser att den diagnos Martin Hensvold fick i samband med den rättspsykiatriska utredningen är korrekt. Även Bahman Memarzadeh har uppgett att han inte ifrågasätter den diagnosen. Samtliga läkare är vidare ense om att det innebär att Martin Hensvold lider av en kronisk sjukdom, som är allvarlig till sin art. De är vidare ense om att Martin

Hensvolds sjukdom sedd till art och grad utgjort en allvarlig psykisk störning i samband med den rättspsykiatriska undersökningen och fortfarande är det.

Av handlingarna framgår att Martin Hensvold arbetat tillsammans med fadern i dennes rörelse sedan år 1989. Vid tiden för gärningen bodde han i ett hus nära föräldrarnas bostad och han synes överhuvudtaget ha haft god kontakt med sina föräldrar och syskon. Föräldrarna är också de som år 2003 noterat symtom på att Martin Hensvold inte mår psykiskt bra. Även Martins Hensvolds syster, som är läkare, hade kännedom om de symtom han då hade. Systemen har också, enligt handlingarna, skrivit ut medicin till sin bror. Föräldrarna har i förhören vid tingsrätten och till undersökningslaget när den rättspsykiatriska utredningen gjordes uppgett att de inte noterat några avvikelser i Martin Hensvolds beteende under tiden närmast före den aktuella händelsen. De har också uppgett att de under samma tid inte har uppfattat att han uppträdde obalanserat. Först efter gärningen har han uppträtt på ett sätt som de uppfattat som att han var i chocktillstånd, inte var nåbar och sade förvirrade saker. Av utredningen framgår dock att han trots detta tagit hand om sina barn, ringt nödvändiga telefonsamtal och över huvud taget uppträtt på ett med hänsyn till förhållandena samlat och rationellt sätt. Martin Hensvold syster har i samband med den rättspsykiatriska utredningen uppgett att hon hade träffat sin bror veckan före händelsen och att hon uppfattade att han var ledsen och pressad då han väntade på tingsrättens beslut i vårdnadsålet men att han i övrigt var som vanligt. Systemen hade också telefonkontakt med honom samma dag som han hämtade tingsrättens beslut och hon upplevde då att han var normal i tonen.

I efterhand har Martin Hensvold berättat om händelseförloppet. Även om han misstagit sig om och haft svårt att minnas vissa detaljer har han lämnat en sammanhängande och adekvat version. Till de delar den kan verifieras vinner den också stöd av uppgifter som lämnats av övriga hörda personer.

Per-Axel Karlsson och Anders Forsman har lämnat uppgifter av innebörd att en person kan ha kortvariga övergående psykotiska tillstånd i samband med s.k. blandepisoder och att detta kan ha varit fallet med Martin Hensvold. Per-Axel Karlsson har tillagt att

en sådan episod kan vara upp till drygt en vecka och att tillståndet därefter vanligtvis övergår till antingen ett maniskt eller ett depressivt tillstånd. Även Anders Forsman har talat om svängningar i patientens tillstånd och att patienten kan vara ömsom förvirrad och ömsom ganska samlad. Mot den angivna bakgrunden anser hovrätten att det inte saknar betydelse att Martin Hensvold, när han undersöktes av en specialist i allmänpsykiatri ett par veckor efter händelsen, inte uppvisade några psykotiska symtom. Khristina Smedh har i sitt intyg inte heller redovisat några symtom på depressivitet eller på uppvarvning. De depressiva symtom som så småningom ledde till psykiatrisk vård visade sig först senare och resulterade i att Martin Hensvold bereddes vård under senare delen av oktober. Det bör dock framhållas att Khristina Smedh vid sin undersökning inte hade tillgång till de uppgifter om Martin Hensvolds tidigare sjukdomshistoria som fanns vid senare undersökning.

Malin Hamrén har i hovrätten vidhållit sin uppfattning att Martin Hensvold inte led av en allvarlig psykisk störning vid gärningstillfället. Anders Forsman har för sin del i yttrandet som lämnats till Rättsliga rådet sagt att det inte kunde uteslutas att Martin Hensvold led av en allvarlig psykisk störning vid gärningstillfället. Vid förhöret i hovrätten har han emellertid sagt att han numera anser sannolikheten för detta högre än han ansåg när yttrandet skrevs. Han har även sagt att vid en samlad bedömning av vissa angivna faktorer allt talar för att Martin Hensvold led av en allvarlig psykisk störning även vid gärningen. Det framgår av förhöret att den som Anders Forsman kallar preciserade bedömning, vilken han då lämnade, inte bygger på något nytt underlag, utan att han, mot bakgrund av att han haft kort tid för undersökningen, i efterhand har funderat vidare på problemställningen och kommit till en mer bestämd slutsats. Han har också sagt att det är en grannlaga bedömning.

Den rättspsykiatriska undersökningen genomfördes under betydligt längre tid än den undersökning som senare skedde av Anders Forsman i Göteborg. Dessutom utfördes den rättspsykiatriska undersökningen i tiden närmare gärningen än Anders Forsmans undersökning. Det saknar inte heller betydelse att Anders Forsman uppgett att Martin Hensvold var psykotisk vid den rättspsykiatriska undersökningen, men inte vid hans egen. Det innebär rimligen att det vid den rättspsykiatriska undersökningen fanns

större möjligheter att iaktta och bedöma Martin Hensvolds symtom under ett akut skede av sjukdomen. Anders Forsman har inte heller haft något nytt underlag för sin bedömning, med undantag för de uppgifter som kan ha lämnats av Martin Hensvold och dennes far.

När det särskilt gäller den hjärnförändring som Anders Forsman uppehållit sig vid har det i den rättspsykiatriska utredningen angetts att EEG visat viss abnormitet fronto-temporalt på höger sida, vilket medförde att undersökningen kompletterades med en magnetkameraundersökning som dock inte påvisade några onormala fynd utan endast ospecifika gliotiska förändringar som endast var ett bifynd och att ytterligare en EEG-undersökning visade normala förhållanden. Vid den rättspsykiatriska utredningen har angetts att de kroppsliga undersökningarna i samråd med neurofysiolog och neuro-radiolog bedömdes som normala, medan Anders Forsman menat att, även om detta varit korrekt ur strikt neurologisk synvinkel, det finns forskningsresultat som talar för samband mellan sådana förändringar och mycket allvarliga våldsbrott.

Den läkare med specialistkompetens som har längst erfarenhet av Martin Hensvolds sjukdom och hur den yttrar sig är Per-Axel Karlsson. Denne har som sin uppfattning uttalat att gärningen måste ha en koppling till sjukdomen. Det kan noteras att Per-Axel Karlsson även uttryckt som sin uppfattning att en sådan underliggande sjukdom som Martin Hensvold har hör till gruppen allvarlig psykisk störning även i symtomfria perioder. Detta synsätt framstår som naturligt hos en behandlande läkare, men det är här fråga om en rättslig prövning för bedömning av ansvar. Det kan vidare noteras att inte heller Per-Axel Karlsson uppgett att det förekommit psykotiska symtom i form av förvirring eller hallucinationer som skulle kunna tolkas som att Martin Hensvold inte skulle ha förstått innebörden av sina handlingar.

Vad slutligen gäller de uppgifter som lämnats av Bahman Memarzadeh har det framgått att hans slutsatser delvis grundat sig på felaktiga föreställningar om hur den rättspsykiatriska utredningen gått till. Han har inte heller träffat Martin Hensvold utan uttalat sig mer allmänt om symtom vid en sådan sjukdom som Martin Hensvold har.

Hovrätten anser att sammanfattningsvis följande kan konstateras på grundval av den utredning som lagts fram.

Martin Hensvold lider av en kronisk psykisk störning som är allvarlig till sin art och som i perioder eller skov kan, med hänsyn till grad, utgöra en allvarlig psykisk störning. Den som lider av en sådan sjukdom kan få s.k. blandtillstånd då det kan uppträda psykotiska symtom som kan leda till irrationella handlingar. Dessa tillstånd kan vara kortvariga och svåra för omgivningen att förutse eller upptäcka.

Av utredningen framgår att Martin Hensvold varken i tiden före eller i tiden närmast efter gärningen hade uppvisat någon förändring i sitt beteende som de undersökande läkarna i efterhand har hänfört till psykotiska symtom. Omedelbart efter gärningen uppträdde Martin Hensvold på ett sätt som föräldrarna uppfattade som att han var i chocktillstånd. Inte heller vad som framkommit i den delen har av någon av läkarna bedömts vara tecken på att Martin Hensvold alldeles efter gärningen befann sig i ett psykotiskt tillstånd. Som hovrätten ser det ligger det nära till hands att Martin Hensvolds uppträdande och sinness tillstånd då kan ha påverkats av den gärning som han utfört, oavsett psykisk sjukdom och hur det förhållit sig med hans psykiska tillstånd i gärningsögonblicket.

Först närmare två månader efter händelsen uppträder så allvarliga symtom från sjukdomen att det blir nödvändigt med psykiatrisk vård. De psykotiska symtom som då kunde iakttas av läkarna har dessa närmare beskrivit som depressivt färgade vanföreställningar.

Anmärkas kan att det inte heller i Martin Hensvolds tidigare sjukdomshistoria beskrivits sådana symtom som skulle kunna tyda på att han inte haft någon verklig kontroll över sitt handlande.

Den förändring som visat sig vid EEG-undersökning har vid den rättspsykiatriska undersökningen bedömts sakna betydelse för frågan om Martin Hensvolds tillstånd vid gärningen, medan Anders Forsman angett att den är ett observandum, eftersom det finns forskning som visar på ökad risk för våldsbrott vid sådana förändringar. I den delen kan dock konstateras att Martin Hensvold inte tidigare gjort sig skyldig till våldsbrott, även om det har berättats om episoder där han har reagerat på ett sätt som kan tyda på brister i impulskontroll och omdöme.

Den gärning som Martin Hensvold utfört är svår att förstå. Det förekommer emellertid att även i grunden friska personer i en pressad situation agerar med bristande impuls-kontroll och gör sig skyldiga till handlingar som framstår som obegripliga och som i ett längre perspektiv är till nackdel också för dem själva.

Hovrätten kommer vid en samlad bedömning fram till att utredningen i målet inte ger tillräckligt stöd för slutsatsen att övervägande skäl talar för att Martin Hensvolds psykiska störning vid gärningstillfället var allvarlig i den mening som avses i 30 kap. 6 § brottsbalken.

Såsom tidigare anförts anser sig hovrätten emellertid med stöd av i det hänseendet entydigt utredningsmaterial kunna fastslå att Martin Hensvold för närvarande lider av en allvarlig psykisk störning.

Den åtalade gärningen

Åklagaren påstår i sin gärningsbeskrivning – med stöd av vilken åklagaren yrkar ansvar för mord – att Martin Hensvold uppsåtligen berövat Frida Stenberg livet genom att skjuta henne i bakhuvudet med en slaktmask/slaktpistol, vilket varit omedelbart dödande. Vidare påstår åklagaren att gärningen är försvårande, eftersom den varit ägnad att skada tryggheten och tilliten hos barn i deras förhållande till en närstående person då de gemensamma barnen Agne och Moa varit närvarande under händelseförloppet.

Tingsrätten har funnit utrett att Martin Hensvold genom att skjuta Frida Stenberg i nacken med vad tingsrätten valt att kalla slaktmasken, vars funktion, verkningar och kraft han var väl förtrogen med, orsakat hennes omedelbara död med direkt uppsåt. Med hänvisning till detta och med tillfogande av att det inte förekommit någon omständighet som kan göra att gärningen är att anse som mindre grov har tingsrätten uttalat att Martin Hensvold ska dömas för mord och inte för dråp.

Martin Hensvold har inte bestritt att han uppsåtligen berövat Frida Stenberg livet genom att skjuta henne med slaktmasken. Han har emellertid gjort gällande att han inte ska dömas för mord utan för dråp eftersom, enligt hans uppfattning, gärningen med hänsyn till samtliga omständigheter – bakgrunden och enskildheter i händelseförloppet samt hans psykiska tillstånd vid gärningstillfället – är att anse som mindre grov.

Vad gäller bakgrunden och enskildheter i händelseförloppet – med vissa omständigheter som tingsrätten berört i sina domskäl beträffande påföljden – vill hovrätten anmärka följande. Hovrätten delar tingsrättens uppfattning att det inte är utrett att Martin Hensvold redan innan Frida Stenberg kom till gården hade planerat att döda henne. Hovrätten anser också, av skäl som tingsrätten anfört, att det framstår som osannolikt att Frida Stenberg i samband med att hon lämnade Moa till Martin Hensvold skulle ha uttalat sig på det sätt denne berättat om. Mellan Frida Stenberg och Martin Hensvold pågick emellertid en vårdnadstvist och det kan inte uteslutas att hon sagt något till Martin Hensvold som denne upplevt som provocerande. När Martin Hensvold hämtade slaktmasken torde Frida Stenberg ha varit helt oförberedd på vad Martin Hensvold skulle komma att göra mot henne. Hon har av allt att döma varit på väg bort från Martin Hensvold med ryggen mot denne och har inte haft någon möjlighet att komma undan, vilket är en försvårande omständighet. Å andra sidan kan det inte anses utrett att Frida Stenberg upplevt någon dödsångest, eftersom hon kanske inte uppmärksammat Martin Hensvold med slaktmasken förrän möjligen någon sekund innan skjutbulten utlöstes och orsakade en omedelbar död. Utredningen visar inte heller att Agne haft sådan placering i bilen att han måste ha uppfattat händelsen.

Enligt hovrättens uppfattning föranleder, vid en samlad bedömning, varken omständigheter beträffande bakgrund och enskildheter i händelseförloppet eller vad som framkommit om Martin Hensvolds kroniska sjukdom att gärningen ska anses vara mindre grov.

Martin Hensvold ska således, som tingsrätten funnit, dömas för mord.

Påföljd m.m.

Martin Hensvold inlades den 22 oktober 2009 för vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV), och vården pågår fortfarande. Det kan erinras om att LRV gäller inte endast den som efter beslut av domstol ska ges rättspsykiatrisk vård utan också bl.a. den som är häktad och den som avtjänar fängelsestraff.

Av utredningen framgår att Martin Hensvolds sjukdom är behandlingsbar. Det är oklart hur lång vårdtid som krävs för att han sedan varaktigt ska, med hjälp av adekvat medicinering, kunna leva med sjukdomen utan egentliga besvär. I sammanhanget torde det inte sakna betydelse att processen mot Martin Hensvold fortfarande pågår med de påfrestningar detta innebär.

Martin Hensvold lider för närvarande av en allvarlig psykisk störning. Rättspsykiatrisk vård är följaktligen en möjlig påföljd, vilken dock inte kan förenas med särskild utskrivningsprövning eftersom hans brott inte bedöms ha begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Hovrätten finner inte skäl att döma till annan påföljd än fängelse. Vid bestämmande av straffets längd bör beaktas att Martin Hensvold lider av en sjukdom som gör honom sårbar för påfrestningar och som kan ha haft viss betydelse för hans handlande. En sammanvägning av detta förhållande med omständigheter som gör att det finns skäl att bedöma brottet som, även i sitt slag, allvarligt gör att straffet enligt hovrättens uppfattning bör bestämmas till fängelse 12 år.

Med hänsyn till straffminimum för mord och då det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas ska Martin Hensvold stanna kvar i häkte till dess att fängelsestraffet får verkställas.

Skadestånd

Agne Stenbergs och Moa Stenbergs yrkande om ersättning avser sveda och värk i form av psykiskt lidande. Ersättning för sveda och värk ska utgå under vad som kan kallas akut sjuktid. Tingsrätten har tilldömt vardera barnet 50 000 kr i överensstämmelse med Martin Hensvolds medgivande och schablonbelopp som tillämpats i praxis efter avgörande av Högsta domstolen. Av skäl som tingsrätten anfört finner inte heller hovrätten grund för att döma ut högre belopp. Tingsrättens dom ska således fastställas i denna del.

Övrigt

Sekretess

Tingsrätten har i sin dom förordnat om fortsatt sekretess för uppgifter i § 7-intyg och rättspsykiatrisk undersökning vilka lagts fram vid förhandling inom stängda dörrar. I hovrätten har ett ännu större material beträffande Martin Hensvolds psykiska tillstånd lagts fram vid förhandling inom stängda dörrar. Hovrätten har nu att ompröva tingsrättens sekretessförordnande och ta ställning till om sekretessen ska bestå för uppgifter som lagts fram inom stängda dörrar i hovrätten.

Martin Hensvolds psykiska tillstånd, särskilt vid gärningstillfället, har varit en betydelsefull fråga vid rättegången i hovrätten. För förståelsen av hovrättens bedömning har det befunnits påkallat att offentligt i domen relativt ingående redovisa uppgifter från olika utredningar och de läkare som yttrat sig i målet. Till följd av detta kan sekretess inte längre gälla beträffande åtskilliga av de uppgifter som lagts fram inom stängda dörrar. Tingsrättens sekretessförordnande beträffande uppgifter i § 7-intyget fyller inte längre någon funktion och bör upphävas. Däremot bör tingsrättens sekretess-

förordnande beträffande uppgifter i den rättspsykiatriska utredningen upphävas endast såvitt gäller uppgifter som intagits i hovrättens dom. I övrigt bör sekretessbestämmelsen i 35 kap. 13 § offentlighets- och sekretesslagen fortsätta att vara tillämplig endast på uppgifter som inte intagits i hovrättens dom och som återfinns i yttrande från Anders Forsman till Rättsliga rådet, i yttrande från Per-Axel Karlsson och i ljudupptagningar av förhör i hovrätten med dessa båda.

Rättegångskostnader

Med anledning av Martin Hensvolds yrkande om ersättning av allmänna medel för kostnad för Bahman Memarzadehs skriftliga yttrande anmärker hovrätten följande. Martin Hensvold har genom rättegången i hovrätten visserligen uppnått den ändringen till sin fördel att det av tingsrätten utmätta fängelsestraffet sätts ned. Yttrandet från Bahman Memarzadeh har emellertid inte haft betydelse i det sammanhanget och det har inte heller i övrigt spelat sådan roll att det finns skäl att med stöd av 31 kap. 10 § rättegångsbalken jämförd med 31 kap. 2 § samma balk besluta att Martin Hensvold ska få ersättning av allmänna medel för kostnaden.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast måndagen den 26 juli 2010

Hovrättsråden Ingrid Olsson och Margareta Bergman (referent), f.d. rådmannen Bengt Stenudd samt nämndemännen Roland Holmgren och Lisa Edfast har deltagit i avgörandet. Enhälligt.

Avräkningsunderlag, se hovrättens aktnil.

LULEÅ TINGSRÄTT
Målenhet 1

DOM
2010-01-04
meddelad i
Luleå

Mål nr B 2393-09

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Åklagare

Kammaråklagare Karin Hansson
Åklagarkammaren i Luleå

Målsägande

1. Dödsboet efter Frida Stenberg
c/o Advokat Jenny Nordlund
Advokatfirman Lundberg & Åkerlund
Box 136
971 04 Luleå

2. Agne Stenberg
c/o Advokat Jenny Nordlund
Advokatfirman Lundberg & Åkerlund
Box 136
971 04 Luleå

Målsägandebiträde:
Advokat Jenny Nordlund
Advokatfirman Lundberg & Åkerlund HB
Box 136
971 04 Luleå

3. Anne-Marie Stenberg
Klinikvägen 2 B
955 31 Råneå

Målsägandebiträde:
Advokat Niklas Lundgren
Advokatbyrån Kaiding KB
Box 112
971 04 Luleå

4. Moa Stenberg
c/o Advokat Jenny Nordlund
Advokatfirman Lundberg & Åkerlund
Box 136
971 04 Luleå

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 849	Skeppsbrogatan 41	0920-29 55 00	0920-29 55 01	måndag - fredag
971 26 Luleå		E-post: -		09:00 - 12:00 13:00 - 15:00

Målsägandebiträde:
Advokat Jenny Nordlund
Advokatfirman Lundberg & Åkerlund HB
Box 136
971 04 Luleå

5. Jonas Stenberg
Klapphällsstigen 78
955 31 RÅNEÅ

Målsägandebiträde:
Advokat Niklas Lundgren
Advokatbyrån Kaiding KB
Box 112
971 04 Luleå

Tilltalad

Per MARTIN Hensvold, 720531-8517
Frihetsberövande: Häktad
Smedsbyvägen 507
975 98 Luleå

Offentlig försvarare:
Advokat Thomas Bodström
Borgström & Bodström Advokatbyrå HB
Box 3431
103 68 Stockholm

DOMSLUT

Begångna brott
Mord

Lagrum
3 kap 1 § brottsbalken

Påföljd m.m.
Fängelse 14 år

Skadestånd

Martin Hensvold ska utge skadestånd till:

- a) Anne-Marie Stenberg med 62.770 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 26 augusti 2009 till dess betalning sker,
- b) Jonas Stenberg med 57.152 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 26 augusti 2009 till dess betalning sker,
- c) Agne Stenberg med 50.000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 26 augusti 2009 till dess betalning sker,
- d) Moa Stenberg med 50.000 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 26 augusti 2009 till dess betalning sker,
- e) Dödsboet efter Frida Stenberg med 9.798 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 12 oktober 2009 till dess betalning sker.

Förverkande och beslag

I beslag tagen bultpistol (slaktmask) med patroner och ammunition förklaras förverkade. Beslagen ska bestå (Polismyndigheten i Norrbottens län; beslagsliggare 2009-2500-BG1690, nr 5-6 samt beslagsliggare 2009-2500-BG1714, nr 1).

Häktning m.m.

Martin Hensvold ska stanna kvar i häkte till dess domen i ansvarsdelen vinner laga kraft mot honom.

Sekretess

Sekretessen enligt 35 kap 13 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska bestå i målet beträffande uppgifterna i läkarintyget enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.(aktbil. 28) samt uppgifterna i den rättspsykiatriska undersökningen (aktbil. 82), som förebringats inom stängda dörrar.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 500 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

1. Thomas Bodström tillerkänns ersättning av allmänna medel med 352.382 kr. Av beloppet avser 101.568 kr arbete, 104.680 kr tidsspillan, 75.658 kr utlägg och 70.476 kr mervärdesskatt.
2. Patric Lindblom, som tidigare varit offentlig försvarare åt Martin Hensvold, tillerkänns ersättning av allmänna medel med 19.479 kr. Av beloppet avser 4.140 kr arbete, 5.582 kr tidsspillan, 5.861 kr utlägg och 3.896 kr mervärdesskatt.

3. Niklas Lundgren tillerkänns ersättning av allmänna medel för arbete som målsägandebiträde för Jonas Stenberg med 42.201 kr. Av beloppet avser 31.685 kr arbete, 1.678 kr tidsspillan, 398 kr utlägg och 8.440 kr mervärdesskatt.
 4. Niklas Lundgren tillerkänns ersättning av allmänna medel för arbete som målsägandebiträde för Anne-Marie Stenberg med 47.859 kr. Av beloppet avser 36.211 kr arbete, 1.678 kr tidsspillan, 398 kr utlägg och 9.572 kr mervärdesskatt.
 5. Jenny Nordlund tillerkänns ersättning av allmänna medel för arbete som målsägandebiträde för Agne Stenberg och Moa Stenberg med 40.137 kr. Av beloppet avser 30.912 kr arbete, 1.015 kr tidsspillan, 183 kr utlägg och 8.027 kr mervärdesskatt. Beloppet hänför sig med hälften till Agne Stenberg och hälften till Moa Stenberg.
 6. Kostnaden för försvararna och målsägandebiträderna ska stanna på staten.
-

BAKGRUND

Martin Hensvold har vuxit upp på Porsön i Luleå. Han har två yngre syskon, en nio år yngre syster och en tolv år yngre broder. Föräldrarna, Eilif och Ulla Hensvold, bedriver sedan 1989 ett jordbruk i Smedsbyn, som ligger ett par mil utanför Luleå. Det är fråga om såväl kött- som mjölkproduktion med en djurbesättning om ca 600 djur. Efter grundskola och ett års studier på gymnasium, började Martin Hensvold redan år 1989 att arbeta i familjens jordbruk. Föräldrarnas gård är belägen på Smedsbyvägen 507. Martin Hensvold har ett hus ca 200 m från föräldrarnas hus.

Martin Hensvold träffade 1996 en kvinna, som han fick en son med. Detta barn, som heter Arvid, föddes 1998. Paret separerade år 2001. Föräldrarna har gemensam vårdnad om sonen, som har bott växelvis hos dem båda.

Martin Hensvold träffade år 2005 Frida Stenberg, född den 25 april 1985. Frida Stenberg bodde då hos sin moder Anne-Marie Stenberg i Råneå. Frida Stenberg har en broder, som heter Jonas Stenberg. Martin Hensvold och Frida Stenberg flyttade samman någon gång 2005/2006. Frida Stenberg arbetade i växeln hos Råneå Taxi. Någon gång under senvintern 2008 uppstod en brytning mellan dem. Frida Stenberg flyttade då hem till Anne-Marie Stenberg i Råneå. Efter en tid flyttade dock Martin Hensvold och Frida Stenberg åter samman. Frida Stenberg var då havande med parets första barn.

Frida Stenberg födde den 18 augusti 2007 Frida Stenbergs och Martin Stenbergs son Agne Stenberg. Frida födde sedan den 7 mars 2009 deras dotter Moa Stenberg. I början av maj 2009 beslöt paret att flytta från varandra. Frida Stenberg flyttade då till Råneå. Sedan mitten av maj hade Frida Stenberg en egen lägenhet i Råneå. Agne Stenberg har under första hälften av 2009 gått på förskola i Smedsbyn och sedan denna lades ned på förskola i Persön.

Frida Stenberg väckte den 26 juni 2009 talan mot Martin Hensvold och yrkade att tingsrätten, även interimistiskt, skulle förordna att barnen Agne och Moa skulle vara stadigvarande bosatta hos henne. Martin Hensvold bestred detta yrkande och yrkade för egen del att tingsrätten skulle bestämma att barnen skulle vara stadigvarande bosatta hos honom. Tingsrätten höll muntlig förberedelse i målet den 19 augusti 2009. Frida Stenberg yrkade då i första hand att tingsrätten skulle tillerkänna henne ensam vårdnad om båda barnen. I andra hand yrkade hon att tingsrätten skulle förordna att barnen skulle vara stadigvarande bosatta hos henne. I båda hänseendena begärde hon interimistiskt beslut. Martin Hensvold bestred dessa yrkanden. Han yrkade för egen del att tingsrätten skulle tillerkänna honom ensam vårdnad om barnen. I andra hand yrkade han att tingsrätten skulle förordna att barnen skulle vara stadigvarande bosatta hos honom. I tredje hand yrkade han umgänge med Moa varje dag mellan kl 17:00-19:00 samt med Agne udda veckor från måndag kl 17:00 till onsdag kl 17:00 och lördag kl 17:00 till söndag kl 17:00, d v s totalt tre dygn varje vecka. Han begärde även interimistiskt beslut beträffande vårdnad, boende och umgänge. Frida Stenberg bestred yrkandena om vårdnad och umgänge. Hon medgav umgänge med Agne vartannat veckoslut, jämna veckor, från fredag kl 16:00 till söndag kl 18:00, samt umgänge på onsdagar, udda veckor, mellan kl 09:00-18:00. Hon medgav även umgänge med Moa varje vecka på onsdagar och lördagar mellan kl 17:00-19:00 i Råneå.

Frida Stenberg hävdade att barnen bör vara boende hos henne och att det är mest naturligt att de går på en förskola där de är bosatta.

Martin Hensvold hävdade att barnen bör vara stadigvarande boende hos honom och att Agne redan blivit inskolad på förskola i Persön från den 4 augusti 2009.

Tingsrätten angav vid förhandlingen att beslut skulle meddelas genom att hållas tillgängligt på rättens kansli onsdagen den 26 augusti 2009 kl 14:00.

Målenhet 2

Tingsrätten, som även uppdrog åt socialnämnden i Luleåkommun att utföra vårdnads-, boende- och umgängesutredning beträffande barnen, fattade den 26 augusti 2009 på utsatt tid ett interimistiskt beslut, som innebar:

1. Vårdsnaden om Agne Stenberg skall tillkomma Frida Stenberg ensam.
2. Moa Stenberg skall vara stadigvarande bosatt hos Frida Stenberg.
3. Agne Stenberg skall ha umgänge med Martin Hensvold varannan vecka, jämna veckor, från fredag kl 16:00 till måndag kl 09:00 och onsdagar, udda veckor, kl 09:00-18:00.
4. Moa Stenberg ska ha umgänge med Martin Hensvold varje måndag, onsdag och lördag kl 17:00-19:00.

Som skäl för beslutet anförde tingsrätten följande. Med hänsyn till Moa Stenbergs låga ålder och då hon fortfarande blir ammad, bör hon bo tillsammans med Frida Stenberg. Några tillräckligt starka skäl att interimistiskt förordna om ensam vårdnad beträffande Moa Stenberg har inte kommit fram. – Beträffande Agne Stenberg står det klart att parterna inte kan enas om vid vilken förskola denne skall gå eller om hur boendet och umgänget skall utformas. Med hänsyn till att Moa Stenberg bör vara stadigvarande boende hos Frida Stenberg och det måste anses vara till Agne Stenbergs bästa att bo tillsammans med sin syster bör även Agne Stenberg ha sitt stadigvarande boende hos Frida Stenberg. Eftersom båda vårdnadshavarnas samtycke krävs för att skriva in ett barn vid förskola och då parterna inte kan enas i den frågan kan den inte lösas på annat sätt än att Frida Stenberg får ensam vårdnad om Agne Stenberg. Barnen ska ges ett relativt omfattande umgänge med Martin Hensvold. Angående umgänget med Moa Stenberg finner tingsrätten inte skäl att förordna att umgänget ska ske i Råneå.

Martin Hensvold hämtade personligen protokollet med beslut någon stund efter kl 14:00. Han var då i sällskap med föräldrarna och Agne Stenberg. Agne Stenberg vistades alltså då hos Martin Hensvold enligt vad parterna tidigare kommit överens om. Sällskapet färdades i en pick-up av märket Nissan Navarra. Martin Hensvold

Målenhet 2

och Frida Stenberg hade kontakt med varandra efter tingsrättens beslut om utväxling av barn. Enligt tingsrättens beslut skulle ju Martin Hensvold denna dag ha umgänge med Moa kl 17:00-19:00 och Martin Stenbergs umgänge med Agne skulle upphöra kl 18:00 denna dag. Arvid hade även anlänt dit vid samma tidpunkt som Martin Hensvold och hans föräldrar återvänt. Martin Hensvold, hans föräldrar, Agne och Arvid åt middag eller hade just avslutat denna när Frida Stenberg anlände med sin bil. I samband med att Martin Hensvold och Frida Stenberg hade kontakt med varandra utanför huset, hämtade Martin Hensvold en slaktmask ur Nissanbilen. Det finns olika benämningar på vapnet, t ex slaktmask eller bultpistol. I fortsättningen använder tingsrätten benämningen slaktmask, även om hörd person använt benämningen bultpistol, eftersom bultpistol mer syftar på ett arbetsverktyg inom byggnadsindustrin. Martin Stenberg sköt sedan Frida Stenberg i nacken med slaktmasken varvid dess skjutbult trängde in i hennes nacke och medförde döden.

Martin Hensvolds fader Eilif Hensvold kontaktade kl 17:10:10 SOS Alarm. Länskommunikationscentralen beordrade kl 17:11:54 yttre polisbefälet Håkan Innala att åka till Smedsbyvägen 507. När Håkan Innala kom dit, hade redan ambulanspersonal, bl a. Magnus Lidström, anlänt till platsen. Därefter anlände i vart fall två polispatruller till platsen. I den första polispatrull, som kom till platsen, ingick bl. a. polisassistenten Magnus Nilsson Wälima.

YRKANDEN M.M.**Ansvar och yrkande om förverkande**

Åklagaren har – med angivande att Agne Stenberg, Moa Stenberg, Ann-Mari Stenberg och Jonas Stenberg är målsägande – yrkat ansvar på Martin Hensvold för mord enligt 3 kap 1 § brottsbalken jämförd med 29 kap 2 § 8 p brottsbalken och har anfört: Martin Hensvold har den 26 augusti 2009 på gårdsplanen invid Smedsbyvägen 507 i Smedsbyn inom Luleå kommun uppsåtligen berövat Frida Stenberg livet ge-

Målenhet 2

nom att skjuta henne i bakhuvudet med en slaktmask/slaktpistol, vilket varit omedelbart dödande – Gärningen är försvårande, eftersom den varit ägnad att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i deras förhållande till en närstående person. De gemensamma barnen Agne Stenberg och Moa Stenberg har varit närvarande under händelseförloppet.

Åklagaren har även yrkat, att tingsrätten med stöd av 36 kap 2 § brottsbalken förklarar en i beslag tagen slaktmask/slaktpistol med patroner och ammunition förverkad.

Enskilda anspråk

Dödsboet efter Frida Stenberg har yrkat, att tingsrätten förpliktar Martin Hensvold att till dödsboet utge skadestånd med 9.798 kr för begravningskostnad. Det är den del av begravningskostnaden, som inte täcks av försäkring. På beloppet har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från den 12 oktober 2009, tills betalning sker.

Agne och Moa Stenberg – som angett att de biträder åtalet - har yrkat, att tingsrätten förpliktar Martin Hensvold att till var och en av dem utge skadestånd med 100.000 kr för psykiskt lidande (sveda och värk) och ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den 26 augusti 2009.

Anne-Marie Stenberg – som angett att hon biträder åtalet - har yrkat, att tingsrätten förpliktar Martin Hensvold att till henne utge skadestånd med 87.770 kr, varav 75.000 kr för sveda och värk och 12.770 kr för inkomstförlust brutto. På beloppet har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 augusti 2009.

Anne-Marie Stenberg har åberopat att Martin Hensvold genom brott uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat Anne-Marie Stenberg en indirekt personskada i form av

Målenhet 2

psykiskt lidande och inkomstförlust samt att Frida Stenberg varit Anne-Marie Stenbergs dotter och att de stått varandra särskilt nära.

Jonas Stenberg – som angett att han biträder åtalet- har yrkat, att tingsrätten förpliktar Martin Hensvold att till honom utge skadestånd med 57.152 kr, varav 50.000 kr för psykiskt lidande (sveda och värk) och 7.152 kr för inkomstförlust. På beloppet har yrkats ränta enligt 6 § räntelagen från den 26 augusti 2009.

Jonas Stenberg har åberopat att Martin Hensvold genom brott uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat Jonas Stenberg en indirekt personskada i form av psykiskt lidande och inkomstförlust samt att Jonas och Frida Stenberg varit syskon och stått varandra särskilt nära.

Frihetsberövande

Åklagaren anhöll Martin Hensvold den 26 augusti 2009. Efter begäran från åklagaren förklarade Luleå tingsrätt honom häktad den 28 augusti 2009.

UTREDNINGEN I MÅLET

Martin Hensvold har erkänt att han uppsåtligen dödat Frida Stenberg men har menat att gärningen skall bedömas som dråp.

Martin Hensvold har medgett dödsboets yrkande om ersättning för begravningskostnad.

Martin Hensvold har medgett Jonas Stenbergs yrkande om skadestånd. Han har även medgett att utge ersättning till Anne-Marie Stenberg för förlorad arbetsinkomst samt sveda och värk, beträffande sveda och värk dock endast till ett belopp om 50.000 kr.

Martin Hensvold har medgett att utge ersättning för sveda och värk till Agne Stenberg och Moa Stenberg, dock endast med ett belopp om 50.000 kr till var och en av dem.

Martin Hensvold har uppgett: Under sommaren hade han känt en viss spänning på grund av tvisten om barnen och var ansträngd av detta. Han ansåg det interimistiska beslutet var bra beträffande Moa men inte beträffande Agnes. Han minns inte att de ringde till tingsrätten för att höra hur man skulle överklaga. Det interimistiska beslutet hade han dock tänkt överklaga. Han kommer inte ihåg om det var han, som efter det interimistiska beslutet, kontaktade Frida Stenberg eller om det var Frida Stenberg, som kontaktade honom. Dock tror han att han hade hunnit hem när han och Frida Stenberg talade med varandra. De åkte till hans föräldrars gård där han instruerade Anneli Thurström och andra som arbetade på gården hur de skulle klippa gräset. Han åt middag tillsammans med sina föräldrar, Agne och Arvid. Han såg att Frida Stenberg kom i sin bil. Frida Stenberg brukade dock alltid ringa innan, eftersom han kan vara ute på arbete. Även denna gång tror han att hon ringde innan hon anlände till gården. Sedan Frida Stenberg parkerat bilen på gården, gick han ut med Agne och lämnade över honom till Agne. Han skulle inte lämna över Agne till Frida Stenberg förrän kl 18:00 men Martin Hensvold tyckte att Frida Stenberg kunde ta honom redan nu, eftersom Moa inte hade fått vara så mycket hos honom. Han minns inte vad Frida Stenberg sade om detta. De pratade fram och tillbaka om detta. Till slut gick Frida Stenberg med på att ta emot Agne redan då. Agne hade emellertid inga skor på sig. Han gick in i huset och letade efter skorna. Även i den Nissanbil, som de tidigare färdats i till Luleå, letade han. Agne satt i baksätet till vänster i Frida Stenbergs bil. Av Frida Stenberg fick han ta emot Moa. Frida Stenberg sade då inte ordagrant men något i stil med ”du skall aldrig få träffa barnen mer”. Det svartnade för ögonen på honom och han gick till bilen där han satte ned Moa på förarsätet. Han tog då slaktmasken, som fanns under förarsätet i Nissan. Den var laddad. Samtidigt som han sprang mot Frida Stenberg spände han mekanismen och

Målenhet 2

tryckte av den mot Frida Stenberg. Dock kommer han inte ihåg om han höll pistolen direkt tryckt mot hennes nacke. Sedan såg han att Frida Stenberg låg på marken. Därefter lade han tillbaka slaktmasken på golvet i bilen. Det måste ha varit då, som han tog bort tomhylsan. För att ta bort tomhylsan måste man skruva isär slaktmasken. Sedan han lagt ifrån sig slaktmasken, tog han med sig båda barnen in i huset. Av barnen hade han minst ett i famnen. Det finns flera slaktmasker på gården. De används bara för att avliva djur med.. Han är van vid att använda en slaktmask. En slaktmask kan ligga i vilket fordon som helst. En slaktmask, som förvaras i en bil, kan vara laddad eller oladdad. De har djur på olika ställen. Det är därför bra att ha slaktmasken i bilen när man åker till ett ställe där det finns djur. Några veckor tidigare hade han kört på en grävling, som han sedan avlivade med slaktmasken. När skjutbulten i slaktmasken avfyras, hålls slaktmasken mot pannan eller nacken på djuret. Den hålls så nära kroppsdelen som möjligt. Samma dag som händelsen inträffade, hade han fått reda på att Arvid skulle komma till honom. Denne hade tagit skolbussen till Smedsbyn. Meningen var att han och Arvid skulle fiska efter maten. Han minns inte hur Frida var vänd mot honom när han sprang mot henne. Han kan dock bekräfta att han under förundersökningen beskrivit händelsen såsom den framgår av foto på s 84.

Åklagaren har som skriftlig bevisning m.m. åberopat:

1. Protokoll över platsundersökning med foton från brottsplatsen samt foto av slaktmask och patron
2. Utvidgad rättemedicinsk obduktion, som överläkaren Susan Sprogø-Jakobsen, Rättsmedicinalverket, Umeå, företagit.
3. Fotodokumentation av offret.
4. Sakkunnigutlåtande beträffande slaktmask, patronhylsa och ammunition samt fotodokumentation från provskjutning med vapnet.
5. Sakkunnigutlåtande beträffande DNA-spår på slaktmasken
6. Förevisning av film från provskjutning med vapnet

7. Syn av spånskiva använd vid provskjutning

8. Fotobilaga från vallningsförhör.

Den utvidgade rättsmedicinska obduktionen ägde rum den 28 augusti 2009. Åklagaren har vid huvudförhandlingen föredragit punkterna 4-5, 51-52 och 74 i undersökningsprotokollet. Det finns endast anledning att här återge vad som anges under rubriken **Sårkanal** (punkt 74): Själva sårkanalen förlöper från en rundad sårskada med centrum 2 cm till vänster om nackens mittlinje, snett inåt mot höger, horisontalt genom nackmuskulaturen och genom den högra bakre delen av den första halskotan och in i ryggmärgskanalen med söndertrasning av ryggmärgen. En rak sårkanal uppnås om huvudet vrids åt höger.

Susan Sprogø-Jakobsen har i den utvidgade rättsmedicinska obduktionen under rubriken *utlåtande*, såvitt nu är av intresse, anfört:

att den döda kroppen efter Frida Stenberg har företett dels en rundad sårskada i nacken med en sårkanal genom den första halskotan (atlas) och in i ryggmärgen (5,51,52,72 och 74) samt tecken till yttre blödning (3,56,64,66 och 73), dels en överhudsavskrapning på den högra axeln (20);

att vid obduktionen inte har påvisats några sjukliga förändringar i de inre organen:

att fynden och omständigheterna starkt talar för att döden har orsakats av halsskadan;

att fynden är helt förenliga med att skadan har uppkommit på de sätt, som har beskrivits i utredningshandlingarna, d v s till följd av att slaktmask har avfyrats mot Frida Stenbergs nacke;

samt att fynden starkt talar för att döden har orsakats av en annan person.

Som muntlig bevisning har åklagaren, förutom förhör med Martin Hensvold åberopat:

1. Målsägandeförhör med Anne-Marie Stenberg.

2. Vittnesförhör med Magnus Lidström

Målenhet 2

3. Vittnesförhör med polismannen Magnus Nilsson Wälima.
4. Sakkunnigförhör med Susan Sprogoe-Jakobsen
5. Vittnesförhör med Malin Bentzer, forensiker vid Statens Kriminaltekniska Laboratorium (SKL).
6. Vittnesförhör med Ann-Helen Thurström
7. Vittnesförhör med Göran Nordmark

Ann-Marie Stenberg och Jonas Stenberg har åberopat förhör med sig själva i skadeståndsdelen.

Agne Stenberg och Moa Stenberg har i skadeståndsdelen åberopat vittnesförhör med Annelie Axwalter Engman.

Martin Hensvold har åberopat vittnesförhör med Eilif Hensvold och Ulla Hensvold.

Anne-Marie Stenberg, Magnus Lidström, Magnus Nilsson Wälima, Ann-Helen Thurström, Eilif Hensvold, Ulla Hensvold, Göran Nordmark och Annelie Axwalter Engman har uppgett följande.

Ann-Marie Stenberg: Frida och Jonas bodde under uppväxten tillsammans med henne. Frida bodde kvar när Jonas flyttade hemifrån. De bodde i hus först men flyttade sedan till lägenhet. Frida bodde hos henne till hon träffade Martin, blev gravid och flyttade hem till honom. Hon och Frida hade en väldigt nära relation. De träffades i stort sett varje dag och pratade flera gånger om dagen. De åt alltid middag tillsammans antingen hemma hos henne eller hos Frida. De hittade även på saker tillsammans med barnen. - Frida sa att Martin Hensvold kunde bli arg utan anledning. En gång såg hon när Martin blev svart i ögonen. De skulle åka på julslytning i Luleå. Frida for först och hämtade en kompis och sedan henne. Hon kom då på att hon hade glömt barnvagnen. De hämtade barnvagnen på gården men när de skulle åka kom Martin springande över gårdsplanen. Han drog upp baddörren och började slita

Målenhet 2

i Agne, som började gråta. Han sa ”jag ska ha mitt barn, jag ska ha mitt barn”. Frida satt med sin väninna Agneta i framsätet medan Anne-Marie Stenberg satt i baksätet. Frida sa till Martin att sluta och berättade att de skulle hälsa på tomten. Han lugnade sig då och sa ”ska ni hälsa på tomten, jaha”. Martin och Frida separerade sedan. Frida var ofta med henne eftersom Martin arbetade mycket. Hon flyttade hem till henne vid påsken 2008 men hade planer på att flytta till en egen lägenhet i Råneå. Martin började hälsa på för att träffa Agne och började samtidigt uppvakta Frida igen. Frida flyttade därför ganska snabbt tillbaka till gården. Det var sedan bra mellan dem under ett par månader. Frida berättade att de inte bråkade så mycket när Martin jobbade mycket men att de bråkade mer på hösten när belastningen i arbetet avtog. Frida hade tagit en bild på bilen efter det att Martin hade lämpat sopor på bilens tak. Frida lade sedan in bilden i Anne-Marie Stenbergs dator eftersom hon inte ville att Martin skulle se den. Martin ringde och bad om ursäkt efter den händelsen och Frida sa då till honom att han måste söka hjälp eftersom han inte var frisk när han gjorde sådana saker. Martin Hensvold köpte då en liknande bil till henne. Hon förlät honom. - Frida har även berättat att han kastat datorn uppför trappan och någon mugg i väggen. Frida klappade till Martin en gång då han tagit Moa ifrån henne. Det förekom inte våld i deras relation tidigare utan han tog ut sin aggression genom att skrika eller mot saker. Frida trodde att han mådde dåligt när han separerade från sin tidigare sambo. Frida och Martin var överens om separationen. Konflikten mellan dem gällde barnen. Martin var mån om att få vara med barnen. När de separerade, delade de upp de saker, som de hade köpt gemensamt. - Det hände en sak samma helg som hon skulle flytta från gården. Martin tog Agne och Moa till sina föräldrar och höll dem där hela helgen. Frida ammade då och hon fick bara komma över för att amma. De låste ytterdörren och stängde in henne i köket för att amma. Hon och Frida fick åka till BB för att låna en bröstpump så Frida inte skulle tappa mjölken. Hon fick barnen på söndagen och efter det var hon rädd att Martin skulle ta Moa ifrån henne igen. - Efter separationen flyttade Frida till en lägenhet som låg en kilometer från Anne-Marie Stenberg. Det var ohållbart att Martin ville ha Agne varannan dag. Frida gick med på det till en början men det

Målenhet 2

var ohållbart i längden. Frida ville att Agne skulle vara bosatt hos henne eftersom hon ville söka dagis i Råneå. Hon kontaktade en advokat. Martin ifrågasatte i skrivelse från sin advokat hennes lämplighet som vårdnadshavare och antydde att han skulle söka ensam vårdnad om barnen. Frida ansökte därför om ensam vårdnad. Frida och Martin hade alltid kontakt och hon hämtade alltid Agne vid 12-13-tiden. Någon gång ville Martin ha Agne lite längre eftersom han hade planerat något med honom, vilket Frida också hade gjort. Hon tyckte att Frida kunde säga ifrån till Martin någon gång. Hon blev nästan irriterad på att Frida fann sig i allt Martin sa. Frida sa att hon inte ville att han skulle bli arg. Anne-Marie Stenberg tyckte att Frida var lite ”tamig” mot Martin. Hon har aldrig sett att Frida har varit kaxig mot Martin. Hon skulle aldrig vågat säga något kaxigt till Martin öga mot öga, eftersom hon inte ens vågade göra det i telefon. - Frida sa att hennes advokat hade sagt att det såg ganska bra ut för hennes del i tvisten om barnen.. Hon sa även vid ett tillfälle till henne ”tänk om han slår ihjäl mig”. Hon sa ”sluta nu, varför skulle han göra det?”. Frida sa ”men tänk om jag går till tvättstugan och det är mörkt och han står där bakom och bara slår ihjäl mig”. Hon antog att Frida syftade på att Martin skulle bli arg om tingsrättens beslut skulle gå till hennes fördel. - Frida blev glad när beslutet hade meddelats. Hon var även glad över att det var slut på ”hattandet” med barnen. Frida hade ringt och fått beskedet av tingsrätten. Hon pratade med Frida direkt när Frida hade fått del av beskedet. Frida ringde sedan omkring kl 15:30 och berättade att hon hade pratat med Martin. Martin hade sagt att det inte gjorde något om hon hämtade Agne en timme tidigare. Frida ville emellertid inte bryta mot beslutet. Martin hade då sagt att det inte gjorde något om hon hämtade Agne när hon lämnade Moa. Vidare sa Frida att hon skulle åka till sin väninna Agneta och att Martin kunde hämta Moa hos Agneta i Smedsbyn. Efter separationen fick Martin komma hem till Frida för att umgås med Moa. Ibland var Frida hos Agneta medan Martin umgicks med Moa och han kom över med henne när hon var hungrig. Martin ville inte hämta Moa den här gången. Frida sa att han lät konstig när han hade ringt och att han hade sagt ”snälla, snälla jag ber dig att komma”. Det avvek från de vanliga rutinerna att hon skulle lämna Moa hos honom. Han hade varit överdrivet trevlig i telefon. Sista

Målenhet 2

gången hon pratade med Frida var kl. 16.33. Frida frågade om hon kunde ha middagen färdig. Hon sa till Frida att hon kunde göra middag. Frida sa att hon skulle komma hem till henne med Agne. Hon gjorde mat och dukade fram. Frida brukade aldrig stanna länge på gården när hon hämtade eller lämnade barnen. - Hon tyckte det var konstigt att Frida inte hade ringt eftersom hon alltid brukade ringa när hon lämnade gården. Hon ringde till Fridas kompis Agneta som sa att även hon började bli orolig. De försökte sedan båda ringa till Frida. Hon ringde även Fridas bror Jonas och bad honom åka dit och undersöka om något hänt. Agneta ringde henne sedan och sa att någon hade ringt henne och sagt att det var ambulans och polis på gården. Martin hade gjort Frida illa. Hon ringde Jonas som redan visste om det. Hon försökte även ringa till Martins och hans pappas mobil. Hon ringde sedan SOS och pratade med vakthavande polis men denne sa nästan ingenting till henne. Hon ville ha svar på vad som hade hänt. Hon ringde akuten och ringde runt hela tiden för att få ett svar. Tills slut så ringde Jonas och sa att han skulle komma hem till henne. Hon pratade även ytterligare en gång med vakthavande polis. Han sa att Frida var illa därnär men att hennes son fick berätta mer. Sonen kom och berättade att Frida hade dött. Polisen kom därefter. - Hon tyckte att beskedet om Fridas var död var överkligt. Det var mycket folk hemma hos dem och det var jobbigt. Hon mår fortfarande väldigt dåligt och tar sömnmedel eftersom hon sover dåligt. Hon försökte sluta ta sömnmedlen men hon kunde fortfarande inte sova och var därför tvungen att börja ta dem på nytt. Hon drömmer mycket om Frida från det att Frida var 7-8 år. Hon drömmer om henne och barnbarnen varje natt varefter hon vaknar och gråter. Under första månaden gick hon inte ut eftersom hon inte ville träffa folk. Hennes väninna fick handla till henne. Sedan började hon gå ut men det var jobbigt. Hon är sjukskriven till den 13 januari 2010. Hon har aldrig varit sjukskriven eller haft sömnsvårigheter tidigare. Den omständigheten att utredningen tagit lång tid har även varit påfrestande. - Hon har fått träffa barnen sedan de placerades på familjehemmet. Hon fick träffa dem första gången två och en halv vecka efter händelsen. Agne var först väldigt tyst av sig. Sedan började barnen få komma hem till henne.

Målenhet 2

Agne var glad men tyst. Vid tredje besöket blev han återigen lite småbusig. Han säger bl.a. "Fridas borste" och frågar efter henne.

Magnus Lidström: De fick larmet strax efter kl 17:00. Informationen om vad som hänt var knapphändig. När de kom till platsen, satt Eilif Hensvold vid Frida Stenberg, som låg på marken. Eilif Hensvold sade direkt att han trodde att Frida Stenberg var död. Han sade även att det var hans son, som gjort det och att han använt en slaktmask.. Frida Stenberg låg på sin högra sida med axeln ner mot backen. Den vänstra armen låg mot ansiktet. Den högra armen låg på backen. Han såg ingångshålet för han närmade sig henne från ryggsidan. Ganska mycket blod hade runnit från hennes huvud och mot hennes bil. Dörren till förarplatsen i hennes Mercedesbil var öppen. Frida Stenberg låg ca två meter från sin bil. Ett par barnskor låg mellan henne och huset. Hennes mobiltelefon låg alldeles bredvid henne. Den låg på samma sida som barnskorna. Eftersom Frida Stenberg inte visade några livstecken, täckte de över henne och inväntade polisen. För sin egen säkerhet frågade de var sonen fanns. Till svar fick de att han befann sig i huset. Efter ca 15 minuter kom polisen. Han såg inga barn på platsen. Han såg en barnstol för mindre barn i förarsätet på Nissanbilen. När han frågade Eilif Hensvold om det fanns fler vapen på gården, svarade denne endast "detta är en bondgård".

Magnus Nilsson Wälima: När de kom dit, satt Håkan Innala på gårdstrappan med Martin Hensvold. Denne såg ledsen och förkrossad ut. På platsen fanns även Marin Hensvolds föräldrar. De bar på ett litet barn. De hade då inte funnit slaktmasken.. Martin Hensvold sade sedan utan att bli tillfrågad att denna fanns i Nissanbilen. Han har även för sig att Martin Hensvold sade att vapnet fanns i förarsätet. Martin Hensvold uttalade minst två gånger att han inte ville att barnen skulle se den döda kroppen. Han sade även att det var synd om Frida Stenberg.

Ann-Helen Thurström: Hon visste vem Frida Stenberg var men hon kände henne inte. Hon har arbetat fyra somrar på gården. Fortfarande är hon anställd där. Martin

Målenhet 2

Hensvold har varit hennes chef. Denna dag kom hon till gården kl 16:00 för att arbeta. Hon och en annan anställd körde traktor på fältet intill gården. Första varvet hon körde såg hon Frida Stenberg köra upp vid huset. Traktorn, som hon körde motsols, går ca 20 km i timmen. Nästa varv hon körde såg hon Frida Stenberg ligga på gården. Hon såg Eilif Hensvold ta pulsen på Frida Stenberg. Av det händelseförlopp, som ledde till Frida Stenbergs död, har hon inte sett något. Martin Hensvold eller barnen såg hon inte på gården. Slaktmasker har funnits i mjölkkrummet men även på andra ställen. I Nissan har hon sett en slaktmask. Den har då förvarats i bilens handsfack. Patronerna har för det mesta förvarats med slaktmasken. Hon har inte sett patroner ligga i Nissanbilen. Själv har hon använt en slaktmask vid kanske tre tillfällen och då för att avliva sjuka kalvar med. Slaktmasken har aldrig varit laddad när hon tagit en sådan för att använda den men hon vet inte hur det varit för andra. Martin Hensvold ringde henne under arbetet och sade att de skulle avsluta arbetet, eftersom det hänt ”något hemskt”. Han sade även att hon i fortsättningen skulle kontakta Eilif Hensvold när det gällde arbetet på gården. Någon relation med Martin Hensvold har hon inte haft. Denne är ”världens bästa pappa”. Under sommaren har han varit nedstämd, gråtit och mått dåligt.

Eilif Hensvold: Martin var upprörd i bilen över beslutet. De talade om att överklaga beslutet. De kontaktade tingsrätten och fick reda på att beslutet gällde omedelbart. Arvid gick längs vägen när de närmade sig gården i Smedsbyn och de plockade upp honom. Det var lugnt sedan de kommit hem. De pratade om andra saker än beslutet. Ett tag senare ringde Frida och ville göra upp om utväxling av barnen. Eilif Hensvold kunde höra samtalet. Det var ett högst normalt samtal. Det enda onormala var att Martin sade att Frida kunde komma och hämta Agne redan kl 17:00 när hon hämtade Moa. Det verkade inte som Frida ville det. Martin fick övertala Frida att hämta Agne kl 17:00. Ulla Hensvold eller Eilif Hensvold såg Frida Stenberg komma och sade det till Martin. Efter en-två minuter hade Agne ätit klart och Martin gick ut med honom. Situationen var helt avspänd. Om det funnits någon irritation, hade Eilif Hensvold eller Ulla Hensvold gått ut med Martin. Martin kom dock till-

Målenhet 2

baka och sade att Frida klagat över att Agne saknade skor. Martin var lite småsur när han kom in och letade efter skorna samt sade något om att hon kunde skaffa egna skor. Martin gick ut och letade efter skorna i Nissanbilen. De övriga letade i köket. Arvid hittade slutligen skorna i kökssoffan. De ropade på Martin, som hämtade skorna. De övriga satt kvar vid bordet. Ulla Hensvold hann säga ”varför dröjer han?”. Just som hon sagt det kom Martin in med båda barnen på var sin arm och sade något i stil med ”att han aldrig skulle behöva lämna över barnen igen”. Redan innan Martin hann säga något förstod Eilif Hensvold att något var på tok. Eilif Hensvold uppfattade att det inte var den vanlige Martin och att han befann sig som i en annan värld. Eftersom Eilif Hensvold såg Frida ligga på marken, sprang han ut på gården. När han såg hennes skada i huvudet tänkte han ”den skadan är gjord med en slaktmask”. Han tänkte på att Martin Hensvold fått slaktmasken i huvudet när han sökte efter skorna. Eilif Hensvold tror att på gården finns fyra eller fem slaktmasker. Om någon frågar honom hur många slaktmasker, som han har, så är det som att fråga honom hur många hammare han har. De förvaras på olika ställen. De är då skruvade ihop. Vanligtvis är de oladdade men det har även förekommit att de varit laddade. De har djur även i Råneå men där har de ingen utrustning så de tar då med sig i bilen den utrustning, som de behöver. Om en slaktmask finns i bilen, förvaras den oftast i baksätet på bilen. Den ligger ganska stilla på grund av sin tyngd.

Ulla Hensvold: Martin var upprörd när sedan de fått del av tingsrättens beslut. Även om Frida Stenberg fick enskild vårdnad om Agne, skulle han dock få träffa Moa i större omfattning än tidigare. De gjorde dock upp en plan att de skulle överklaga tingsrättens beslut och byta advokat. Agne, som var med i bilen till Luleå, hade inte varit på dagis onsdagen den 26 augusti, eftersom Martin inte visste vilket umgänge, som han skulle få med Agne. Sedan de kommit hem från besöket på tingsrätten, lagade hon middag. Omkring kl 16:45 satte de sig till bords. Senare hörde hon att Frida Stenberg körde upp på gården nära huset. Martin gick ut för att lämna Agne till Frida Stenberg. Martin kom sedan tillbaka och sade att Agne saknade skor. Mar-

Målenhet 2

tin sade att han bett Frida Stenberg leta efter skorna i Nissanbilen men det hade hon inte velat göra. Martin gick sedan ut och letade i bilen. De övriga sökte efter skorna i huset. De hittade skorna i köket och ropade efter Martin att komma och hämta dem. Sedan Martin gått ut med skorna, tyckte Ulla Hensvold att han dröjde väl länge. När Martin sedan kom in, bar han ett barn på varje arm och sade ”nu behöver jag inte lämna ifrån mig barnen något mer”. Ulla Hensvold tittade ut genom fönstret och såg Frida ligga på marken. Även Eilif Hensvold tittade ut genom fönstret. Det kändes osannolikt att Martin Hensvold brukat våld mot Frida. Det har aldrig skett tidigare. Martins son Arvid hörde vad som sades och yttrade ”hon är inte död”. Hon sade åt Martin att ringa Arvids moder så att hon kunde komma och hämta honom. Ulla Hensvold frågade Martin hur det kunde hända. Martin talade osammanhängande, talade om Agnes skor, som han satt på taket och att Frida sagt att tingsrättens beslut blev som hon hade velat ha det, att hon fått enskild vårdnad om Agne och att hon låtit hånfull. Det uppstod en kaosartad situation och Ulla Hensvold sade till Martin ”tänk på hur många liv du förstört”. Agne visade efteråt inget tecken på oro. Moa grät för att hon var hungrig. En kvinna, som de känner, kom över med blöjor. Dagen efter frågade Ulla Hensvold Agne om han ville åka till förskolan och det ville han. Det var hennes förslag att Agne skulle åka till förskolan, eftersom det är bra att barn får ha det precis som vanligt. De hämtade Agne på förskolan mellan kl 13-14 dagen efter. Agne var trött men det var inte konstigt med tanke på vad som inträffat dagen innan.

Göran Nordmark: Eftersom han har arbetat på gården under 20 år, känner han Martin Hensvold väl. Göran Nordmark har arbetat som avbytare. Frida Stenberg kände han inte annat än att de pratat med varandra några gånger. Frida Stenberg var inte så kommunikativ. Göran Nordmark kände till att det pågick en tvist om barnen. En gång i slutet av juni månad 2009 hörde han Martin Hensvold tala med Frida Stenberg på telefon. Han försökte då få träffa sin dotter. Själv hörde han inte vad Frida Stenberg sade men Martin Hensvold återgav för honom vad hon sagt. Martin Hensvold yttrade då att han hoppades att svärmor skulle få en hjärtinfarkt och att Frida

Målenhet 2

Stenberg skulle få en raket i huvudet. Uttalandet uppfattade Göran Nordmark dock inte som ett konkret hot utan mera som ett uttryck. Göran Nordmark har uppfattat att Frida Stenberg sökte använda barnen som vapen mot Martin Hensvold. Martin Hensvold var plågad av detta.

Annelie Axwalter Engman: Socialnämnden brukar placera barn, som har problem i hemmet hos henne. Cirka 20 barn har hon haft hand om. De har egna barn i familjen, två söner, som är elva respektive två år gamla. Barnen Agne och Moa är placerade hos henne. Den 26 augusti och 27 augusti 2009 kom barnen till henne. Det var problematiskt att få Moa att dricka ur flaska, eftersom hon bara ville ha bröstet. De fick mata henne när hon låg på magen, eftersom hon annars bara ville ha bröstet. Då blev Moa mycket ledsen och förtvivlad. I stället för ersättning för modersmjölk fick hon välling. Moa använde inte napp. Det tog upp till elva dagar innan de kunde mata henne på vanligt sätt. - Agne visade tecken på oro och förtvivlan när han kom. Han ville äta varje vaken stund på dygnet. Så fort som man rörde sig mot köket så ville han äta. Han ville sitta vid sin barnstol och äta. Dock fick han inte mat så fort, som han ville, eftersom han i så fall skulle må dåligt. I början åt han tills han spydde. Storleken på en matburk för barn är lämpligt mått på vad ett barn i den åldern skall äta. Hon har försökt ge honom strikta regler kring mat och dryck. De har ganska långa fönster i sin lägenhet. Agne stod en gång på en pall utanför ett fönster och skrek efter pappa och farfar. Det förekom flera gånger per dag. De kunde inte göra så mycket för honom då. Till slut fick de lyfta honom därifrån. Att neka honom mat eller dryck kunde utlösa ett sådant beteende. Agne får tydliga minnesbilder av sin mamma Frida Stenberg. Det händer när Annelie Axwalter Engman står så att hennes hår faller ned. Agne sade då "mamma Frida är i huvudet" flera gånger och sedan sade han "förlåt" upprepade gånger, följt av att Frida är i kinden och "förlåt" flera gånger. Det händer även när han får minnesbilder av sin mamma att han säger "mamma Frida busa" och "mamma Frida köpa byxor". Agne är en fantastisk liten kille. När Agne kom hade han med sig ganska stora traktorer. Deras son har många bilar. Agne slog vid ett tillfälle traktorskopan i bilens tak.

Susan Sprogoe-Jakobsen har i sitt vittnesmål hänfört sig till sitt sakkunnigutlåtande och därutöver anfört: Sårkanalen var ca 8 cm lång. Det fanns en svart sotbesudling två cm nedanför och 2 cm vid sidan av sårskadan. Slaktmasken har satts vinkelrätt mot nacken. Gärningsmannen måste ha varit mycket nära Frida Stenbergs nacke när han avfyrade skottet. Ryggmärgen var söndertrasad. Det fanns även en hudavskrapning på axeln. Hon såg slaktmasken men hade inget längdmått på den del, skjutbulten, som skjuts ut när man använder bultpistolen. Dimensionen på denna stämmer dock överens med dimensionen på sårkanalen. En sådan skada är omedelbart dödande. Möjligen kan offret ta ett eller två steg innan vederbörande faller ihop.

Malin Bentzer har hänfört sig till det sakkunnigutlåtande, som hon avgett, och därutöver anfört: Det finns ingen officiell benämning på vapnet. På SKL använder de begreppet slaktmask för att skilja det från bultpistol. Vapenlagen gör skillnad på bultpistoler avsedda för byggnadsarbeten och andra arbetsverktyg avsedda för slakt (tingsrättens anmärkning: se 4 § c-d vapenlagen). Det krävs inte tillstånd för att innehå dessa verktyg. Det kan finnas anordningar på verktyg av denna art avsedd för slakt, som döljer (maskerar) vapnet för djuret. Begreppet slaktmask kan komma därifrån. Slaktmasken var mycket använd och angripen av rost. Det fanns en liten defekt på slaktmasken. Skjutbultsfjädern är tryckt ihop. Den fjädrar inte tillbaka i sitt ursprungliga läge. I normalfallet fjädras skjutbulten tillbaka. När man använder slaktmasken så trycker man den mot underlaget så den fungerar ändå som avsett. Defekten påverkar därför inte slaktmasken så mycket. Slaktmasken har vid provskjutning fungerat som den ska. Polisens tjänstevapen har en utskjutningskraft om ca 500 joule. Den aktuella slaktmasken hade en utskjutningskraft om 206 joule. Till vapnet används en patron med fläns, kaliber 9 x 17, utan projektil. Den patron, som använts, har röd färgmarkering. Detta indikerar att den har extra stark laddning. Detta visar att den är avsedd att användas när större djur som hästar och nötkreatur skall dödas.

DOMSKÄL

Ansvarsfrågan

Det är utrett att Martin Hensvold genom att skjuta Frida Stenberg i nacken med slaktmasken orsakat hennes död. Martin Hensvold var väl förtrogen med slaktmaskens funktion, verkningar och kraft. Från sin erfarenhet att döda djur på detta sätt visste han att skjutbultens inträngande i Frida Stenbergs nacke omedelbart skulle medföra döden. Således kan slås fast att han haft direkt uppsåt att döda Frida Stenberg. Det har inte förekommit någon omständighet, som kan göra att gärningen är att anse som mindre grov. Martin Hensvold skall därför dömas för mord och inte för dråp. Slaktmasken med tillbehör skall även förklaras förverkad.

Påföljden

Det har inledningsvis i domen redogjorts för vissa av Martin Hensvolds personliga förhållanden. Martin Hensvold är aktuell i belastningsregistret endast beträffande några smärre trafikförseelser där penningböter dömts ut.

Tingsrätten har den 31 augusti 2009 beslutat inhämta ett läkarintyg enligt 7 § lagen om personundersökning i brottmål. Överläkaren Khristina Smedh har i det läkarintyg, som hon avgett den 11 september 2009, uttalat att allvarlig psykisk störning vid gärningen inte fanns, att allvarlig psykisk störning vid undersökningen inte finns och att skäl för rättspsykiatrisk undersökning för att ta ställning till frågan om rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap 3 § brottsbalken inte finns.

Martin Hensvold begärde sedan den 2 november 2009 att rättspsykiatrisk undersökning skulle utföras beträffande honom och anförde att hans psykiska tillstånd de senaste veckorna försämrats. Tingsrätten beslöt den 4 november 2009 att rättspsykiatrisk undersökning skulle utföras beträffande Martin Hensvold. Undersökningen

Målenhet 2

skulle avse dels om det finns medicinska förutsättningar att lämna över Martin Hensvold till rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap 3 § brottsbalken och dels om Martin Hensvold begått gärningen under påverkan av allvarlig psykisk störning och i så fall tillståndets betydelse för frågan om val av påföljd enligt 30 kap 6 § brottsbalken.

Överläkaren Malin Hamrén har i det rättspsykiatriska utlåtandet den 16 december 2009 bedömt att Martin Hensvold inte begått åtalad gärning under påverkan av allvarlig psykisk störning, att han vid undersökningen lider av allvarlig psykisk störning och att han till följd av sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt har behov av psykiatrisk vård enligt 5 § lagen om rättspsykiatrisk vård. Det anges i undersökningen att Martin Hensvold efter gärningen drabbats av djup depressivitet med psykotiska symptom, som uppfyller kriterierna för en allvarlig psykisk störning vid undersökningstillfället. Utifrån detta bedöms han ha ett vårdbehov enligt 5 § lagen om rättspsykiatrisk vård. Det anges även att vårdbehovet med adekvat behandling sannolikt inte är av långvarig karaktär.

Tingsrätten finner inget skäl att frånga bedömningen i det rättspsykiatriska utlåtandet om Martin Hensvolds sinness tillstånd vid gärningen och vad som anges om hans vårdbehov för tillfället.

Enligt 31 kap 3 § 1 st brottsbalken gäller att, om den som begått brott för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter, lider av en allvarlig psykisk störning får rätten lämna över honom till rättspsykiatrisk vård om det med hänsyn till hans psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång. Det krävs alltså inte för att denna paragraf skall tillämpas att det finns ett samband mellan brottet och den psykiska störningen. Om brottet har begåtts under påverkan av allvarlig psykisk störning får rätten enligt 2 st i nämnda paragraf även besluta att särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om

rättssykiatrik vård skall äga rum vid vården, om det till följd av den psykiska störningen finns risk för att han återfaller i brott av allvarligt slag. Särskild utskrivningsprövning innebär att länsrätten beslutar om utskrivning av patient och även ger tillstånd till vistelse utom anstalt. Det gäller även i detta fall strängare kriterier för vårdens upphörande än när det gäller rättssykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning. Möjligheten att föreskriva särskild utskrivningsprövning har tillkommit med hänsyn till samhällsskyddet och har sin främsta tillämpning på sådana tilltalade, som gjort sig skyldig till grova våldsbrott. När det är fråga om rättssykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning beslutar chefsläkaren om utskrivning av patient. Eftersom Martin Hensvold inte begått gärningen under påverkan av allvarlig psykisk störning, kan en eventuell rättssykiatrisk vård för honom alltså inte förenas med särskild utskrivningsprövning, vilket regelmässigt blir fallet för den som döms för mord, begått gärningen under påverkan av allvarlig psykisk störning och där påföljden bestäms till rättssykiatrisk vård.

Bestämmelsen i 31 kap 1 § brottsbalken skall ses i belysning av 30 kap 6 § brottsbalken, som behandlar frågan om fängelseförbud för den, som begått en gärning under påverkan av allvarlig psykisk störning. Bestämmelsen innehåller en presumtion för att den, som begått en gärning under påverkan av allvarlig psykisk störning i första hand skall få annan påföljd än fängelse. Fängelseförbudet var före den 1 juli 2008 absolut men efter denna tid finns nu möjlighet att döma till fängelse om det finns synnerliga skäl. Rätten skall vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl beakta bl. a. om brottet har ett högt straffvärde. Vissa särskilt allvarligt störda personer får inte heller dömas till fängelse. Enligt motiven bör som ett riktvärde gälla att straffvärdet skall uppgå till fyra år för att man skall frånga huvudregeln och döma till fängelse i fall där den tilltalade begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Tingsrätten gör följande bedömning.

Martin Hensvold har inte begått gärningen under påverkan av allvarlig psykisk störning. Det finns alltså inget hinder att döma honom till fängelse utifrån hans sinness tillstånd vid gärningen. Lägsta straff för mord är fängelse tio år. Mord ingår bland de fåtal brott i svensk strafflagstiftning, som är belagt med så strängt minimi-straff. Martin Hensvold har inte heller, fränsett att han inte begått gärningen under påverkan av allvarlig psykisk störning, till följd av psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak haft starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande. Det är vidare inte ovanligt att personer efter insikt om brottets följdverkningar på deras fortsatta liv drabbas av allvarliga men ändå övergående psykiska störningar, såsom reaktiv depression eller psykos. Allt talar för att det i Martin Hensvolds fall är fråga om en sådan psykisk störning. Det har även i den rättspsykiatriska undersökningen bedömts att vårdbehovet med adekvat behandling sannolikt inte blir långt. Den psykiatriska vården, som Martin Hensvold är i behov av, kan det söras för inom kriminalvårdens ram och i andra hand får den allmänna sjukvården anlitas. Sådan sjukhusvistelse räknas in i anstaltstiden. Med hänsyn till vad nu angetts är det inte tillräckligt som reaktion på detta mycket allvarliga brott att påföljden bestäms till rättspsykiatrisk vård med en förhållandevis kort vårdtid. Påföljden för Martin Hensvold skall därför bestämmas till fängelse.

Straffet för mord är efter lagändring, som trätt i kraft den 1 juli 2009, fängelse lägst tio år och högst 18 år eller på livstid. Lagändringen innebär att Högsta domstolens avgörande i NJA 2007 s 194 om val mellan fängelse tio år eller livstid för mord nu inte ger någon direkt vägledning för straffmätningen. I propositionen (Prop. 2008/09:118 s 43) till tidigare nämnd lagändring har angetts vissa anvisningar om straffmätningen. Dessa anger följande. Fängelse på livstid bör förbehållas de allvarligaste fallen, dvs där det finns skäl att döma till ett svårare straff än fängelse i 18 år. Fängelse på livstid kan enligt propositionen väljas när domstolen ska bestämma ett gemensamt straff för flera mord eller ett mord och annan brottslighet eller när

den tilltalade tidigare har dömts för särskilt allvarlig brottslighet. I flertalet fall bör ett tidsbestämt straff vara tillräckligt. I ju högre grad föreliggande omständigheter talar i skärpande riktning, desto högre i straffskalan för det tidsbestämda straffet bör domstolen bestämma straffet. Minimistraffet fängelse i tio år bör väljas i fall där omständigheterna anses vara förmildrande utan att gärningen är att bedöma som dråp.

Utifrån vad som angetts i motiven till lagändringen skall något livstidsstraff inte utmätas. Det mord, som Martin Hensvold gjort sig skyldig till, ligger inte i närheten av att kunna bedömas som dråp. Minimistraffet fängelse på tio år kan därför inte komma i fråga.

Det finns ett antal försvårande omständigheter vid gärningen. Det är uppenbart att brottet är tillkommit som en följd av att Martin Hensvold var missnöjd med tingsrättens interimistiska beslut. Om detta vittnar inte minst hans uttalande till föräldrarna efter gärningen att han inte mer skulle behöva lämna över barnen till Frida Stenberg. Ett sådant motiv är ytterligt försvårande. Gärningen, som skett i barnen Agnes och Moas omedelbara närhet, har medfört att barnen i mycket unga år förlorat sin moder. Frida Stenberg har även varit helt oförberedd på vad som kunde hända. Hon har befunnit sig i en skyddslös ställning och haft svårigheter att värja sig. Även om döden inträtt i stort sett omedelbart och det således inte varit fråga om någon utdragen dödskamp, kan ändå hållas för visst att hon, innan hon fick det dödade skottet i nacken, uppmärksammat vad som höll på att hända och att hon då upplevt kraftig dödsångest. Sammanfattningsvis kan sägas att gärningen präglats av särskild hänsynslöshet och brutalitet.

Åklagaren har även som en försvårande omständighet åberopat att gärningen var planerad. En eventuell planering kan i vart fall inte ha påbörjats förrän någon eller några timmar efter det interimistiska beslutet. Det finns dock en del omständigheter, som kan tyda på att handlingen var planerad, främst då att slaktmasken förvarades

Målenhet 2

laddad i Nissanbilen och att Martin Hensvold mycket enträget ville att Frida Stenberg skulle komma till gården. Martin Hensvolds ord efter mordet att han inte längre skulle behöva lämna över barnen kan även tyda på att han genom att döda Frida Stenberg fått utlopp för en spänning, som i vart fall byggts under längre tid än då Frida Stenberg vistats på gården. Det har emellertid funnits många personer i närheten. Platsen är därför, fränsett att Martin Hensvold kan ha varit så bestämd i sitt syfte att dessa yttre omständigheter saknade betydelse för honom, mycket dåligt vald för ett planerat mord. Utredningen har även gett prov på att Martin Hensvold vid flera tidigare tillfällen kunnat handla impulsartat. En slaktmask, som är ett arbetsredskap, kan inte vid hanteringen ur säkerhetssynpunkt jämföras med ett ordinärt tillståndspliktigt skjutvapen. Det kan därför inte uteslutas att slaktmasken sedan tidigare funnits laddad i bilen. Samma beviskrav gäller i fråga om en försvårande omständighet varit för handen som beträffande frågan om en gärning är styrkt. Enligt tingsrättens mening kan inte med tillfredsställande grad av säkerhet anses utrett att Martin Hensvold planerat att döda Frida Stenberg redan innan hon kom till gården.

Det kan slutligen tillfogas att utredningen visat att Frida Stenberg underlättat för Martin Hensvold att kunna träffa barnen. Det framstår vidare som egendomligt om Frida Stenberg, samtidigt som hon utväxlade barnen, skulle yttra till Martin Hensvold att hon skulle se till att han inte fick träffa barnen i framtiden. Frida Stenberg måste även ha varit medveten om att hennes handlande under den tid socialnämndens utredning pågick kunde få betydelse vid den slutliga prövningen av vårdnadsfrågorna m.m. Genom tingsrättens interimistiska beslut den 26 augusti 2009 hade ju Martin Hensvold även fått gemensam vårdnad och rätt till umgänge med Moa samt rätt till umgänge med Agne. Martin Hensvolds uppgift om Frida Stenbergs uttalande i detta hänseende anser tingsrätten därför kan lämnas utan avseende.

Tingsrätten anser vid en sammanvägning av samtliga omständigheter att längden på fängelsestraffet utifrån brottets straffvärde skall bestämmas till 14 år.

Skadestånd

Eftersom Martin Hensvold har medgett dödsboets yrkande om ersättning för begravningskostnader, skall detta bifallas.

Martin Hensvold har även medgett Jonas Stenbergs yrkande om ersättning för sveda och värk samt förlorad arbetsförtjänst. Även Jonas Stenbergs yrkande om skadestånd skall således bifallas.

Beträffande Anne-Marie Stenbergs yrkande om skadestånd så råder inte tvist om ersättning för förlorad arbetsinkomst. Martin Hensvold har medgett yrkandet i denna del. Parterna är dock oense om vilket belopp, som skall utgå för sveda och värk (psykiskt lidande). Med sveda och värk avses i detta fall psykiskt lidande under akut sjuktid fram till dess att den skadade har tillfrisknat. I Anne-Marie Stenbergs fall är det fråga om annan vård än sjukhusvård. Det krävs i allmänhet för att ersättning för sveda och värk skall utgå att den skadade är sjukskriven. Anne-Marie Stenberg är för närvarande sjukskriven till den 13 januari 2010. Om det är uppenbart att akut sjuktid fortgår även efter det att den skadade återgått i arbete bör det förhållandet att sjukskrivningen har upphört inte hindra att ersättning lämnas även i fortsättningen om besvären i övrigt från medicinsk synpunkt hade motiverat sjukskrivning.

Högsta domstolen har i avgörandet NJA 2000 s 521 ansett att ett schablonbelopp om 25.000 kr för sveda och värk (psykiskt lidande) är en lämplig ersättning för sveda och värk i anledning av anhörigs död. Beloppet morsvarade då med tillämpning av Trafikskadenämndens hjälptabeller ersättning under en akut sjuktid om ett år där vården utgjordes av annan vård än sjukhusvård. Högsta domstolen har sedan i avgörandena NJA 2004 s 26 och NJA 2006 s 738 ansett att beloppet vid uppsåtligt dödande respektive grov vårdslöshet i trafik, vållande till annans död, grovt brott, och grovt rattfylleri, gärningar på gränsen till uppsåt, bör läggas på dubbelt så hög nivå,

Målenhet 2

d v s utgå med 50.000 kr. Beloppet kan således, då beloppet i NJA 2004 s 26 grundades på en fördubbling av beloppet i rättsfallet från år 2000, idag sägas ligga kvar på samma nivå som år 2000. Det kan dock noteras att ett belopp om 50.000 kr för sveda och värk med tillämpning av Trafikskadenämndens hjälptabeller för 2010 där ersättning utgår med 2.300 kr per månad första året och därefter med 1.200 kr per månad tidsmässigt motsvarar ersättning under något mindre än två år sju månader.

Det har uppenbart rätt ett nära förhållande emellan Anne-Marie Stenberg och Frida Stenberg. Frida Stenberg har bott hos Anne-Marie Stenberg fram till dess att hon träffade Martin Hensvold. Brottet kunde emellertid genast klaras ut och även motivet till detta. Rättsprocessen har inte heller dragit onormalt ut på tiden. Den s k läkningsprocessen kan, även om rättgången i tingsrätten först nu avslutats, inte bedömas ta betydligt längre tid än normalt. Inte heller i övrigt har kommit fram någon omständighet, som utgör skäl att avvika från normalbeloppet. En höjning av normalbeloppet från år 2004 på grund av tidsfaktorn och försämring av penningvärdet ankommer på lagstiftaren eller på Högsta domstolen genom vägledande avgöranden. Tingsrätten anser därför att ersättning för sveda och värk till Anne-Marie Stenberg skall utgå med det belopp, som Martin Hensvold medgett, d v s 50.000 kr. Sammanlagt skall då Martin Hensvold utge skadestånd till Anne-Marie Stenberg med $(50.000 + 12.770 =) 62.770$ kr jämte ränta.

Agne Stenberg och Moa Stenberg har var och en yrkat ersättning för psykiskt lidande med 100.000 kr. Martin Hensvold har medgett ett belopp om 50.000 kr till var och en av dem. Barnen har fått sin livssituation totalt förändrad. Frida Stenbergs död kommer för lång tid framöver att påverka barnen. Omständigheterna är således särskilt ömmande för deras del. Här krävs hjälpinsatser, som inte främst är av ekonomisk art. Det finns dock anledning utgå ifrån att ingen av barnen, inte ens Agne Stenberg, på grund av sin låga ålder, har uppfattat på vilket sätt Frida Stenberg avlidit. Grunden för att ersättning skall utgå med 50.000 kr vid uppsåtligt dödande är just att de psykiska besvären bedöms bli allvarligare för den efterlevande när den

Målenhet 2

avlidne uppsåtligen dödat än när den, som orsakat skadan endast varit vårdslös eller svarat för skadan på annan grund. I Frida Stenbergs fall skulle barnen i den ålder, som de nu är, i stort sett ha lidit lika mycket även om de mistat sin moder på annat sätt. Det vittnesmål, som Annelie Axwalter Engman lämnat, visar även att barnen psykiskt lidit av att mista sin mamma. Ersättningen i detta hänseende skall, såsom tidigare angetts, utgå under akut sjuktid till dess att vederbörande tillfrisknat. I förevarande fall, i avsaknad av mått som sjukskrivningstid, beskrivning från barnen själva m.m. men med beaktande av vad Annelie Axwalter Engman berättat, får göras en uppskattning av den totala akuta sjuktiden. Enligt tingsrättens mening ger en uppskattning av den uppskattade totala sjuktiden för barnen inte grund för att döma ut högre belopp än schablonbeloppet 50.000 kr. Martin Hensvold skall således till var och en av barnen utge skadestånd med 50.000 kr jämte ränta..

Häktningsfrågan

Mord har ett straffminimum om tio år. Om för brottet inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år skall häktning ske om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas. Dessa grunder skall även tillämpas när domstolen prövar häktningsfrågan i samband med att dom meddelas. Det är inte uppenbart att skäl till häktning saknas. Beslutet om häktning skall därför bestå.

Övrigt

På grund av målets art och omfattning samt betydelse för inblandade parter och beträffande ersättning till Thomas Bodström det förhållandet att Martin Hensvolds psykiska hälsa försämrats under rättsprocessen finner tingsrätten att den tidsåtgång, som de offentliga försvararna Patrik Lindblom och Thomas Bodström samt målsägandebiträderna Jenny Nordlund och Niklas Lundgren lagt ned på målet är befogad. Detta medför även att den tidsspillan, som uppkommit för främst Thomas Bodström

i samband med arbetets utförande skall ersättas. Således skall ersättning till försvarare och målsägandebiträden utgå med begärda belopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR se bilaga nr 1 (DV 400)

Domen får överklagas till Hovrätten för Övre Norrland senast den 25 januari 2010. Prövningstillstånd krävs endast beträffande enskilda anspråk, dock inte om ansvarsfrågan överklagas samtidigt.

Ulf G Andersson

Avräkningsunderlag för frihetsberövande, se tingsrättens aktbilaga

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I BROTTMÅL

Den som vill överklaga tingsrättens dom, eller ett i domen intaget beslut, ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till tingsrätten.** Överklagandet prövas av den hovrätt som finns angiven i slutet av domen.

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till tingsrätten och det måste ha kommit in till tingsrätten **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

Samma regler som för part gäller för den som inte är part eller intervenient och som vill överklaga ett **i domen intaget beslut** som angår honom eller henne. I fråga om sådant beslut finns dock inte någon möjlighet till anslutningsöverklagande.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i hovrätten fordras i vissa fall att **prövningstillstånd** meddelas. Hovrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd krävs och sådant inte meddelas står tingsrättens avgörande fast. Det är därför viktigt att det, i de fall prövningstillstånd krävs, klart och tydligt framgår av överklagandet till hovrätten varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

I vilka fall krävs prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en tingsrätts dom om den tilltalade

1. inte dömts till annan påföljd än böter, eller
2. frikänts från ansvar och brottet inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Enskilt anspråk (skadeståndstalan)

För att hovrätten ska pröva en skadeståndstalan krävs prövningstillstånd. Från denna regel gäller följande undantag:

Överklagas domen även i brottmålsdelen och avser överklagandet frågan om den tilltalade ska dömas till ansvar för en gärning krävs inte prövningstillstånd för ett till denna gärning kopplat enskilt anspråk i de fall

1. det enligt ovanstående regler inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen, eller
2. prövningstillstånd i brottmålsdelen meddelas av hovrätten.

Beslut i övriga frågor

Krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen krävs även prövningstillstånd vid beslut som endast får överklagas i samband med överklagande av domen.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av tingsrättens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av tingsrättens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens dom-

skäl enligt klagandens mening är oriktiga,

5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, samt
6. om prövningstillstånd behövs, de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade ska infinna sig personligen vid huvudförhandlingen i hovrätten. Är den tilltalade anhållen eller häktad, ska det anges.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad. Ytterligare upplysningar lämnas av tingsrätten. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.